

Motion till riksdagen 2011/12:Sf241

av **Christina Höj Larsen m.fl. (V)**

Flykting- och migrationspolitiken

1 Innehållsförteckning

2	Förslag till riksdagsbeslut.....	3
3	Inledning.....	8
4	Varför drivs människor på flykt?.....	8
4.1	Vapenexporten.....	8
4.2	Konkurrens om råvaror.....	9
4.3	Etniska konflikter och inhemskt förtryck	10
4.4	Riktiga flyktingar?.....	10
5	Sveriges medlemskap i IOM	11
6	FN:s flyktingkommissariats finansiering och mandat.....	11
7	Utvecklingen i Europeiska unionen.....	12
7.1	Militariseringen av kontrollen av EU:s yttre gränser.....	13
7.2	Transportörsansvaret	16
7.3	Återtagandeaftal.....	17
7.4	Dublinförordningen	17
7.5	Visumkrav som medel att utestänga flyktingar.....	19
7.6	Skyddsgrundsdirektivet	19
7.7	Asylprocedurdirektivet	19
7.8	Mottagandedirektivet.....	20
7.9	Återvändandedirektivet.....	20
8	Den svenska utlänningslagstiftningen	21
8.1	Anhöriginvandringen.....	21
8.2	Uppehållstillstånd efter inresa	22
8.3	Förföljelse på grund av kön eller sexuell läggning	23
8.4	Konventionsflyktingar	24
8.5	Bestämmelsen om väpnad konflikt.....	25
8.6	Återtagandeaftal.....	26
8.7	Barns asylskäl	27
8.8	Bevisbördan och utredningsbördan beträffande tortyr.....	28
8.9	Synnerligen ömmande omständigheter.....	29
8.10	Säkerhetsärenden	29
8.11	Verkställighetshinder.....	31

Fel! Okänt namn på

8.12	Landkunsskapen hos Migrationsverket	31
8.13	Rätten till muntlig förhandling.....	32
8.14	Omröstningsreglerna i migrationsdomstolarna	32
8.15	Rätt att överklaga beslut om avslag på ansökan om främlingspass	32
8.16	Ändringsdispens.....	33
8.17	Illegal vistelse	33
8.18	Bortre gräns i asylprocessen	34
8.19	Praxis vid besöksvisum.....	34
8.20	Flyktingkvoten	34
8.21	Asylvisum.....	36
8.22	Amnesti.....	36
8.23	Förvar.....	37
8.24	Förordnande av offentliga biträden i utlänningsärenden	38
8.25	Utbildning av nämndledamöter och offentliga biträden.....	39
8.26	Inrättande av en professur i migrationsrätt.....	39

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om stopp för krigsmaterielexport till diktaturer och stater där grova kränkningar av mänskliga rättigheter förekommer.¹
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att stärka svenska myndigheters respekt för asylrätten och Genèvekonventionen.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör avsluta sitt medlemskap i The International Organisation for Migration (IOM).¹
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att FN:s flyktingkommissariat bör finansieras via FN:s budget med treåriga anslag.¹
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utvidgning av FN:s flyktingkommissariats mandat till att inkludera internflyktingar.¹
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om anslag av medel för FN:s flyktingkommissariats medverkan vid förvaltningen av EU:s yttergränser.¹
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att Frontex avvecklas.²
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen måste verka för en djupgående förändring av inriktningen på Frontex verksamhet så att både asylrätten och skyldigheten att bistå skeppsbrutna respekteras.²
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en asyl- och flyktingpolitik i EU grundad på respekt för mänskliga rättigheter och människors lika värde.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om påkallande av nya förhandlingar om direktivet om transportörsansvar.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör ta initiativ till en sådan förändring av EU:s politik beträffande återtagandeavtal som anges i motionen.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör stödja kommissionens förslag till förändringar i Dublinförordningen.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om initiativ till en översyn av förordningen om fördelningskriterier för ansvaret för asylsökande i syfte att dessas egna val ska vara styrande.

Fel! Okänt namn på

14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör verka i EU för att korta ned listan över visumpliktiga länder och för att visumkrav inte ska få användas för att stänga ute flyktingar och därmed kortsluta Genèvekonventionen.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen i rådet bör stödja det föreliggande förslaget till förändrat skyddsgrundsdirektiv.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen i rådet bör avvisa det föreliggande förslaget till förändrat asylprocedurdirektiv och kräva att rättssäkerhetsgarantierna förbättras, inte försämrats.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen i rådet bör avvisa det föreliggande förslaget till förändrat direktiv om mottagandevillkor och kräva att kommissionens ursprungliga förslag görs till föremål för förnyade diskussioner i rådet.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen i EU bör ta initiativ till att upphäva återvändandedirektivet och ersätta det med ett nytt direktiv vars innehåll står i överensstämmelse med grundläggande humanitära principer, respekten för människors lika värde och EU-ländernas internationella åtaganden.
19. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till sådan ändring av utlänningslagen att försörjningskravet vid anhöriginvandring tas bort.
20. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring av utlänningslagen med förbättrade regler om anhöriginvandring i enlighet med vad som anförs i motionen.
21. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till lagändring för att undantag ska göras från huvudregeln om ansökan från utlandet när utlänningen har barn i Sverige eller kvinnan i förhållandet är gravid.
22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen i kommande regleringsbrev till Migrationsverket bör ställa krav på att verket vidtar nödvändiga åtgärder för att integrera ett genusperspektiv.
23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en snar utvärdering av tillämpningen av den nya lagbestämmelsen om flyktingstatus på grund av förföljelse på grund av kön eller sexuell läggning.
24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om flyktingstatus för hbt-personer.
25. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en sådan översyn av flyktingskapsbestämmelsen i utlänningslagen att dess tolkning bringas i överensstämmelse med gällande internationell rätt.

Fel! Okänt namn på

26. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en sådan översyn av innebörden i begreppet ”yttre och inre väpnad konflikt” i 4 kap. 2 § utlänningslagen att det bringas i överensstämmelse med den internationellt accepterade folk-rättsliga innebörden i begreppet.
27. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sveriges återtagandeaftal med Irak och Afghanistan omedelbart bör sägas upp.
28. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen i regleringsbrev till Migrationsverket bör göra verket skyldigt att i barns asylärenden använda landinformation som särskilt handlar om förföljelse av barn.
29. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att uppdra åt Migrationsverket att utarbeta riktlinjer för utredningen och bedömningen av barns asylskäl.
30. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en förändring av lagen om vård av unga.
31. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till sådan ändring av utlänningslagen att Sverige uppfyller Europakonventionens krav i fråga om bevis- och utredningsbörd i fråga om tortyr.
32. Riksdagen beslutar att 5 kap. 6 § första stycket 1 utlänningslagen ges följande lydelse: Om uppehållstillstånd inte kan ges på annan grund, får tillstånd beviljas en utlännings om det vid en samlad bedömning av utlännings situation föreligger sådana särskilt ömmande omständigheter att han eller hon bör tillåtas stanna i Sverige.
33. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ändring i lagen om särskild utlänningskontroll så att förvaltningsdomstolarna blir beslutande instans i samtliga säkerhetsärenden.²
34. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör föreslå en ny bestämmelse i utlänningslagen om att avlägsnandebeslut inte ska fattas om det står klart att det inte går att verkställa.
35. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en översyn av 12 kap. 19 § utlänningslagen.
36. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en sådan lagändring att möjlighet ges till polisen att återlämna ett verkställighetsärende till Migrationsverket.
37. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör ge Migrationsverket i uppdrag att organisera kurser i opartiskt användande av Migrationsverkets landinformation.
38. Riksdagen beslutar om ett nytt tredje stycke i 16 kap. 5 § utlänningslagen med följande lydelse: I mål om utvisning eller avvisning ska muntlig förhandling hållas om det inte är uppenbart obehövt. Muntlig förhandling ska alltid hållas om någon part begär det.

Fel! Okänt namn på

39. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om omröstningsreglerna i migrationsdomstolarna.
40. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa en bestämmelse i utlänningslagen om rätt att överklaga Migrationsverkets beslut om avslag på ansökan om främlingspass.
41. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag till riksdagen om sådan ändring av utlänningslagen att ändringsdispens på ansökan av den enskilde införs hos Migrationsöverdomstolen.
42. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utlännningen alltid ska beredas skälig tid för att förbereda sin avresa.
43. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om införande av en bortre gräns i asylprocessen.
44. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör utfärda tydliga riktlinjer för Migrationsverkets handläggning av ärenden som gäller besöksvisum för att den ska genomsyras av en inställning som grundas på icke-diskriminering och humanitet.
45. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att FN:s flyktingkommissariats samtliga sju kriterier bör tillämpas vid uttagning på flyktingkvoten.
46. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om återgång till tidigare praxis vad gäller krav på ingivande av ansökan om familjeåterförening till svensk beskickning.
47. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ta nödvändiga mänskliga hänsyn vid uttagning av familjemedlemmar som fyllt 18 år på flyktingkvoten.
48. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör ta initiativ till treåriga planeringsperioder för uttagningar på flyktingkvoten.
49. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning med uppgift att lägga fram förslag om en procedur för utfärdande av asylvisum.
50. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag på en lag om att de som fått avslag på sin ansökan enligt den tidsbegränsade lydelsen av 2 kap. 5 b § utlänningslagen ska beviljas uppehållstillstånd om det inte finns särskilda skäl som talar emot detta, t.ex. att han eller hon gjort sig skyldig till allvarlig brottslighet.
51. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag som innebär att den som kan göra sannolikt att hon eller han varaktigt befunnit sig i Sverige sedan den 1 januari 2009 och inte gjort sig skyldig till allvarlig brottslighet ges permanent uppehållstillstånd.
52. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om tillsättande av en utredning med uppgift att se över utlänningslagens regler om förvarsgrunder.

Fel! Okänt namn på

53. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ge ett uppdrag till Migrationsverket att se till att sjukvårdspersonal finns på förvaren i större utsträckning.
54. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en sådan ändring i utlänningslagen att självmordsbenägna personer aldrig får placeras i kriminalvård.
55. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en sådan ändring i utlänningslagen att det blir möjligt att förordna offentligt biträde i ärenden som handläggs enligt Dublinförordningen.
56. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en sådan ändring i utlänningslagen att det vid förekomsten av särskilda skäl blir möjligt att förordna offentligt biträde i ärenden där ansökan om uppehållstillstånd görs via en svensk ambassad.
57. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Rättshjälpsmyndigheten, alternativt länsrätten, bör förordna offentliga biträden i utlänningsärenden.
58. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett uppdrag till Domstolsverket att ge förslag på organisering av utbildning av Migrationsverkets personal, migrationsdomstolarnas nämndledamöter och offentliga biträden samt förslag på vem eller vilka som bör vara huvudmän för en sådan utbildning.
59. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om inrättande av en professur i migrationsrätt vid lämpligt universitet.³

¹ Yrkandena 1 och 3–6 hänvisade till UU.

² Yrkandena 7, 8 och 33 hänvisade till JuU.

³ Yrkande 59 hänvisat till UbU.

Fel! Okänt namn på

3 Inledning

Vänsterpartiet är djupt oroat över flykting- och migrationspolitikens utveckling både i Sverige och i EU. Murarna runt EU byggs hela tiden allt högre och alla legala möjligheter att ta sig till EU täpps till. Dessa frenetiska ansträngningar att stänga ”de andra” ute får som konsekvens att både Sverige och övriga EU-länder systematiskt och i stor omfattning kränker asylsökandes och flyktingars mänskliga rättigheter och är den verkliga orsaken till ett allt intensivare blodbad vid EU:s gränser.

Nätverket United for Cultural Action, som stöds bl.a. av Europarådet och EU-kommissionen, har dokumenterat i media rapporterade dödsfall i samband med försök att ta sig in i EU. Det gäller dödsfall vid gränspassering i samband med migration från ett tredjeland till EU, på flyktingförvar eller anläggningar för mottagande av migranter, i samband med polisrazzior eller deportationsförfaranden, rasistattacker eller trafficking. Från 1993 till den 16 juni 2011 uppgår antalet dokumenterade dödsoffer för det pågående blodbadet till 15 551 personer.

Vänsterpartiet menar att denna utveckling måste brytas. Detta för att värna rätten till fristad undan förföljelse och de mänskliga rättigheterna i övrigt. Om vi i dag tolererar att en resurssvag grupp:s mänskliga rättigheter kränks, bäd-dar vi för att andra grupper:s mänskliga rättigheter kränks i morgon.

4 Varför drivs människor på flykt?

Enligt FN:s flyktingkommissariat finns det omkring 175 miljoner migranter i världen. Av dem är 33,9 miljoner flyktingar, statslösa, internflyktingar m.fl., som hör under UNHCR:s mandat.

Majoriteten av världens flyktingar har flytt från politiskt förtryck, krig och våld. Den direkta orsaken till att nio av tio fördrivna människor tvingats fly är politiskt förtryck och väpnade konflikter. Dessa konflikter utkämpas till största delen med vapen som tillverkats i de rika industriländerna. Vapenhandeln har generat stora vinster för vapenindustrin samtidigt som den orsakar död, förstörelse och massflykt. Även Sverige bidrar mycket aktivt till att människor tvingas fly genom att exportera vapen till länder som kränker grundläggande mänskliga rättigheter och till länder som för krig.

4.1 Vapenexporten

Det område inom svensk politik där frånvaron av moraliskt och etiskt ansvarstagande lyser starkast är vapenexporten. Sverige har under 2000-talet beviljat krigsmaterielexport till 15 stater som av Freedom House klassats som diktaturer. Det gäller Algeriet, Bahrain, Brunei, Egypten, Förenade Arabemiraten, Jordanien, Kazakstan, Oman, Pakistan, Qatar, Ryssland, Saudiarabien,

Thailand, Tunisien och Vietnam. Summan av vapenexporten till dessa länder under denna tidsperiod uppgår till 3,9 miljarder kronor. Under 2010 mottog tio diktaturer krigsmateriel från Sverige för 1,3 miljarder kronor, det gäller Algeriet, Bahrain, Brunei, Jordanien, Förenade Arabemiraten, Kazakstan, Oman, Ryssland, Saudiarabien och Tunisien. Totalt uppgick vapenexporten till icke demokratiska stater 2010 till 3,7 miljarder kronor, däribland Pakistan för 1,3 miljarder kronor. Om man jämför perioden 2001–2005 med 2006–2010 har vapenexporten till icke demokratier ökat med 373 procent. Ser man bara till diktaturer är ökningen ännu större, från 0,4 miljarder kronor till 3,5 miljarder kronor. Det visar att alliansregeringen är betydligt mer skrupelfri än den tidigare socialdemokratiska regeringen i sin syn på vapenexport och moral.

Svenska vapen bidrar till att göda krig och konflikter, bidrar till brott mot mänskliga rättigheter, bidrar till fattigdom och stärker diktaturer. Exempelvis har granatgeväret Carl-Gustaf, som produceras av Saab Bofors Dynamics, sålts till över 40 länder och använts i krig, bl.a. i Burma, Kambodja, Sri Lanka, Vietnam, Indien och Irak. Vidare har det svenska pansarskottet AT4 använts vid USA:s invasion av Panama 1989 och i USA:s krigföring i Afghanistan och Irak. Sverige bidrar genom den nuvarande vapenexportpolitiken i hög grad till skapandet av nya flyktingströmmar med åtföljande humanitära katastrofer.

Tillkännagivandet i riksdagen i maj om en skärpning av lagstiftningen är visserligen ett steg i rätt riktning. Men stor osäkerhet råder om hur denna skärpning ska utformas och när regeringen ska återkomma. Risk finns att frågan om vapenexport till diktaturer förhalas och att lagstiftningen ändå kommer att ge öppningar för sådan export. Vänsterpartiet menar att framtidens regelverk för svensk krigsmaterielexport ska innefatta ett demokratikriterium. Sverige bör därför inte bedriva någon form av export av krigsmateriel till någon diktatur eller till en stat där grova kränkningar av mänskliga rättigheter äger rum. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

4.2 Konkurrens om råvaror

Konkurrens om diamanter, mineral, olja eller råvaror mellan stater eller företag är och har varit en viktig orsak till flera pågående eller nyligen avslutade krig, t.ex. i Demokratiska republiken Kongo, Sudan och Ogadenprovinsen i Etiopien. I de två sistnämnda har svenska intressen varit involverade genom oljeutvinning som bedrivs av företag inom Lundinggruppen. Det är en verksamhet som bidrog till att förlänga och förvärpa pågående krig och till folkfördrivning genom nedbränning av byar. Internationella åklagarmyndigheten i Linköping beslutade i juni 2010 att inleda förundersökning om misstänkt folkrättsbrott i Sudan med svenska kopplingar. Åklagaren bedömer att förundersökningen på grund av ärendets omfattning kommer att pågå i tre år. Det är viktigt att ha dessa fakta i minnet när ledande politiker i Sverige och andra västländer i högtidliga ordalag talar om vikten att förebygga uppkomsten av

Fel! Okänt namn på

flyktingströmmar och när de som flyr från dessa konflikter nekas skydd i Sverige.

4.3 Etniska konflikter och inhemskt förtryck

Konflikter mellan, och förföljelse av, etniska och religiösa grupper är vanliga orsaker till att människor drivs på flykt. Men också rent inhemskt förtryck där grundläggande demokratiska rättigheter satts ur spel, vilka ofta får politiska strider och inbördeskrig som följd, befrämjar uppkomsten av flyktingströmmar. De åtgärder som USA och andra västländer vidtagit efter terrorattacken den 11 september 2001 för att förebygga nya terrordåd, har inneburit att mänskliga rättigheter allvarligt kränks, i synnerhet i USA och Storbritannien, men också i en rad andra länder, bl.a. Sverige där frigivningen av Ahmed Agiza påminner om det svåra brott mot asylrätten som den dåvarande socialdemokratiska regeringen gjorde sig skyldig till. Ryssland och Kina har tagit terrorattacken som förevändning för att ostört genomföra oerhörda övergrepp mot mänskliga rättigheter, t.ex. i Tjetjenien och Kaukasus i Kabardino-Balkarien respektive i Tibet och mot den uiguriska folkgruppen. USA:s krigföring i Irak har orsakat enorma nya flyktingströmmar.

4.4 Riktiga flyktingar?

Det görs ofta, också bland ledande politiker som borde veta bättre, gällande att flertalet asylsökande inte har några verkliga asylskäl utan att det snarare är fråga om en ekonomisk och social migration, att människor söker sig en bättre framtid i Sverige. Men den som hävdar något sådant bör närmare studera från vilka länder de asylsökande kommer. Det kan då konstateras att nästan alla kommer från länder där det antingen pågår krig, väpnad konflikt eller grova kränkningar av de mänskliga rättigheterna. Det finns ingen som helst koppling mellan ursprungsländers fattigdom och ett migrationstryck mot Sverige. Däremot finns ett tydligt samband mellan exempelvis Lundin Petroleum's verksamhet i Sudan och den regimens ekonomiska möjligheter att bedriva ohyggliga och systematiska övergrepp på civilbefolkningen och därav orsakade flyktingströmmar.

Ett lands asylpolitik fungerar som ett lackmustest för dess inställning till försvaret av mänskliga rättigheter. Om inte de människors mänskliga rättigheter respekteras som har minst möjligheter och resurser att föra sin talan, kommer andra gruppers rättigheter att angripas längre fram. Därför är det av största vikt att stärka svenska myndigheters respekt för asylrätten och Genèvekonventionen. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

5 Sveriges medlemskap i IOM

The International Organisation for Migration (IOM) grundades 1951 på initiativ av USA. Sedan 1989 har organisationen omvandlats till en transnationell organisation för global styrning av migration utifrån ekonomiska utgångspunkter.

Ledande organisationer för mänskliga rättigheter som Amnesty International och Human Rights Watch har under flera år riktat förödande kritik mot att IOM:s aktiviteter i många fall kränker grundläggande mänskliga rättigheter, t.ex. genom program som hindrar människor från att fly eller genom att organisera återvändande för flyktingar trots en oacceptabel säkerhetssituation i hemlandet. Mot bakgrund av de synnerligen allvarliga och bestående missförhållandena i IOM:s verksamhet bör Sverige avsluta sitt medlemskap i organisationen. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

6 FN:s flyktingkommissariats finansiering och mandat

Den verksamhet som bedrivs av FN:s flyktingkommissariat finansieras genom årliga bidrag från medlemsstaterna. Detta är en ur flera aspekter olycklig ordning. Organisationen får svårigheter med sin planering eftersom finansieringen blir osäker och ryckig. Dessutom kan FN:s flyktingkommissariat riskera att drabbas av tunghäfta när det är påkallat att framföra kritik mot någon av de viktigaste bidragsgivarna, t.ex. Sverige. Därför bör regeringen i FN verka för att FN:s flyktingkommissariat ska finansieras via FN:s budget med treåriga anslag. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

FN:s flyktingkommissariats mandat omfattar bara flyktingar som passerat en nationsgräns. Numera utgör de s.k. internflyktingarna en mycket stor del av alla flyktingar. Rapporter visar att kvinnor som flyr undan s.k. hedersrelaterat våld ofta tar sin tillflykt till fängelser i området för att undvika att mördas. På grund av risken och allvaret i hoten kan de tvingas att tillbringa resten av sina liv i fängelset – oskyldigt dömda till livstidsstraff för att de är kvinnor. Dessa kvinnor kan inte fly till något annat land för att omfattas av FN:s flyktingkommissariats skydd. Visserligen gör FN:s flyktingkommissariat redan i dag viktiga humanitära insatser för internflyktingar men det är viktigt att mandatet utvidgas så att organisationen exempelvis får möjlighet att vid behov hjälpa internflyktingar att lämna sitt hemland. Regeringen bör i alla lämpliga sammanhang verka för en utvidgning av FN:s flyktingkommissariats mandat till att inkludera internflyktingar. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Vid den s.k. gränsförvaltningen av EU:s yttergränser, bl.a. i Medelhavet och utanför Afrikas västkust, bedrivs både av enskilda EU-stater och genom EU:s byrå för yttre gränskontroll – Frontex – en verksamhet som stoppar flyktingar på väg till Europa för att söka asyl. Det är av avgörande betydelse

Fel! Okänt namn på

att FN:s flyktingkommissariat bereds möjlighet att delta i denna verksamhet för att tillföra sitt kunnande om flyktingkonventionens riktiga tillämpning i dessa sammanhang. EU bör anslå medel för att finansiera detta. Regeringen bör därför i EU verka för att EU anslår medel för att möjliggöra för FN:s flyktingkommissariat att medverka vid förvaltningen av EU:s yttergränser. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

7 Utvecklingen i Europeiska unionen

I Amsterdampfödraget överfördes flyktingpolitiken från det mellanstatliga samarbetet i tredje pelaren till överstatligheten i första pelaren. Samtidigt beslutades att EU-länderna inom fem år skulle enas om gemensamma miniminivåer. Vänsterpartiet var motståndare och starkt kritiskt till överförandet. Samtidigt garanterades från den dåvarande svenska regeringen och riksdagen att Sverige även i fortsättningen skulle föra en human och solidarisk flyktingpolitik och att Sverige i EU skulle verka för att en sådan politik skulle föras. Vi har nu haft möjlighet att följa arbetet med harmoniseringen av flyktingpolitiken under de år som den pågått. Vad vi kan se är att EU ägnar sig åt att bygga murarna runt Fästning Europa allt högre i stället för att genom mellanstatligt samarbete ta ansvar för de flyktingar som söker skydd undan förföljelse. Sverige har därmed medverkat till att sätta Genèvekonventionen ur spel, t.ex. genom transportörsansvaret och genom att acceptera att asylansökningar från EU-medborgare ska anses uppenbart ogrundade. De direktiv som hittills har antagits inom unionen har varit minimidirektiv, vilket innebär att medlemsstaterna, om de har mer generösa bestämmelser, kan bibehålla dem. Det har också stått medlemsstaterna fritt att upprätta mer generösa bestämmelser. Denna möjlighet har den svenska regeringen i det stora hela inte utnyttjat.

Vänsterpartiet är fortsatt starkt kritiskt till EU:s flyktingpolitik eftersom den är uppenbart inhuman och mycket restriktiv. Vi är också fortsatt starkt kritiska till Sveriges flyktingpolitik. Vi varnade för att ett system med minimiregler skulle innebära en dragning mot en harmonisering nedåt i riktning mot den sämsta tillåtna nivån på rättssäkerhet och behandling. I dag kan vi, med sorg, konstatera att vi hade rätt. Förberedelserna för nästa etapp – ett gemensamt asylsystem – är långt gångna. Genom Lissabonfördraget ska hela området för asyl- och invandringspolitik, yttre gränskontroller, villkor för inresa och bosättning, viseringar och uppehållstillstånd göras överstatlig.

EU ska utarbeta en fullt ut harmoniserad asyl- och invandringspolitik och ett helt gemensamt asylsystem. Detta trots att den första etappen i det närmaste havererat genom de extremt låga miniminivåer som beslutats både vad avser skydd och socialt mottagande. Harmoniseringen av flyktingpolitiken har i praktiken stoppat alla lagliga vägar till Europa och förvägrar i dag människor rätten att söka asyl. Det innebär att människor i stället tvingas i händerna på människosmugglare och till att riskera livet för att försöka ta sig hit. Det övergripande problemet är att den restriktiviteten och den militarisering som

hittills karakteriserat asyl- och invandringspolitiken uppenbart riskerar att eskalera ytterligare.

I det följande specificerar vi vår kritik både vad gäller det överstatliga samarbetet och den svenska flyktingpolitiken.

De flesta direktivförslag från EU-kommissionen, som i sitt ursprungliga skick syftade till att tillförsäkra asylsökande och migranter minimirättigheter, har efter en under åratal utdragen behandling av Europeiska rådet och dess arbetsgrupper blivit tömda på nästan allt positivt innehåll. Däremot har man snabbt kunnat enas om genomförande av repressiva åtgärder riktade mot flyktingar och invandring från tredjeland. Det gäller förstärkta gränskontroller vid EU:s yttre gränser, hårda krav riktade mot de nya medlemsstaterna för att förhindra att flyktingar tar sig in i EU via dessa, steg mot en gemensam gränspolis för EU, hot mot tredjeländer för att tvinga dessa att ta emot, inte bara egna medborgare, utan även medborgare i andra stater och nu senast det starkt repressiva återvändandedirektivet. Denna utveckling visar med all önskvärd tydlighet det problematiska och olämpliga i att göra asylpolitiken till föremål för överstatliga beslut inom EU.

Vänsterpartiets kritik mot EU:s flyktingpolitik grundar sig såväl på den restriktivitet som blivit kännetecknande för innehållet som på det faktum att dessa frågor beslutas på överstatlig nivå inom EU.

7.1 Militariseringen av kontrollen av EU:s yttre gränser

I syfte att hantera den migration som når EU:s yttre gränser har EU skapat Frontex, en byrå för yttre gränskontroll, som bl.a. organiserar patrullering och övervakning av den afrikanska västkusten och centrala Medelhavet. De alltmer avancerade övervakningssystem som används har fått till följd att fler väljer längre och farligare vägar. Fler och fler människor omkommer under flykten till Europa.

Förordning 2007/2004 ålägger Frontex följande uppgifter: operativt samarbete mellan medlemsstater i förvaltningen av EU:s yttergränser; bistånd till medlemsländer med utbildning av nationella gränsvakter; genomföra riskanalyser; ge hjälp till medlemsstater som är i behov av tekniskt eller operativt bistånd vid sina yttergränser och att ge stöd vid gemensamma repatrieringsoperationer som inbegriper flera medlemsstater.

Frontex eget mandat är i allt väsentligt inriktat på att skydda EU:s gränser och saknar en explicit mekanism för att tillförsäkra skydd för asylsökande eller andra utsatta grupper. Frontex har därför ödeläggande effekter på EU:s politik för mottagande av flyktingar och andra skyddsbehövande. En av de mest oroande bristerna i mandatet är frånvaron av ett uppdrag att rädda människor i nöd och livsfara, t.ex. vid skeppsbrott.

Frontex har bidragit till de många tragedier som utspelats utanför EU:s yttergränser de senaste åren. Som komplement till Frontex antogs under 2007 en förordning om *Rapid Border Intervention Teams* (Rabit). Dessa EU-styrkor ska med kort varsel kunna sättas in områden där det finns ett stort

Fel! Okänt namn på

inflöde av asylsökande och eller andra migranter. En annan huvudlinje i EU:s strategi är att ge finansiellt och teknologiskt stöd till nordafrikanska staters gränsstyrkor. Spanien har exempelvis levererat patrullbåtar, fyrhjulsdrivna fordon och datorer till Mauretanien ”för att hjälpa landet att bevaka sin kust”. Flyg från den svenska kustbevakningen har också deltagit i ett Frontexuppdrag utanför Greklands kust. Med tanke på Greklands fullständiga och totala förakt för landets samtliga internationella förpliktelser på flyktingområdet var Sveriges deltagande i denna aktion synnerligen klandervärt.

Förhandlingarna mellan rådet och Europaparlamentet om en ny Frontex-förordning tog nyligen en mycket illavarslande vändning när rådet i maj avvisade så gott som alla ändringsförslag från Europaparlamentet som syftade till att skapa mekanismer och garantier för att Frontex inte ska begå övergrepp mot asylrätten och grundläggande mänskliga rättigheter i sin verksamhet.

Den fria rörligheten i EU utvecklas alltså på bekostnad av den fria rörligheten i EU:s grannstater. Afrikanska länder pressas att införa en hårdare politik för att bekämpa migration, baserat på den europeiska modellen med gränskontroller, kriminalisering, frihetsberövande och utvisning. Allt belönas sedan med EU-finansiering. Ett exempel på konsekvenserna av denna politik är att de marockanska myndigheterna körde ut och dumpade 500 flyktingar, som var på väg till Europa, i öknen. Nu bidrar alltså också Sverige, genom det aktiva deltagandet i Frontex operationer, till direkta kränkningar av asylrätten.

Den stora faran med Frontex och snabbinsatsstyrkorna är att konsekvenserna oundvikligen blir kränkningar både av FN:s flyktingkonvention och av Europakonventionen om mänskliga rättigheter. De som finns ombord på de fartyg som eskorteras tillbaka till de afrikanska stater de kommit från ges nämligen inga möjligheter att söka asyl. Samtidigt sätts de EU-direktiv som ska garantera asylrätten ur spel. EU:s gränskontroll förläggs på detta sätt på tredjeländers sjöterritorium. I praktiken stämplar EU en individ som ”irreguljär migrant” redan innan han eller hon lämnar sitt land och kommer in på EU-territorium. Dessa ”förebyggande aktioner” tar ingen hänsyn till att den det gäller inte behöver vara ”illegal” utan en potentiell asylsökande eller flykting. Detta förhandsantagande om illegalitet och förebyggande gränskontroll omöjliggör ett fullständigt respekterande av mänskliga rättigheter och tillträde till en reguljär asylprocess med en individuell bedömning av asylärendet som föreskrivs av flyktingkonventionen. Politiken leder till ett systematiskt brott mot internationell och europeisk flyktingrätt. 15 551 människor har, enligt uppgifter dokumenterade i media, sammanställda av nätverket United for Cultural Action, dött under försök att ta sig till Europa mellan 1993 och den 16 juni 2011.

Frontex har också medgivit att räddningsoperationer och förmåga att agera i humanitära krissituationer inte ligger inom Frontex behörighet. Det är därför helt klart att Frontex prioritet är att stoppa fartyg vid gränserna och att medverkan vid sjöräddning är helt frivillig.

Rättsreglerna för sjöräddning grundas på internationell rätt. När det gäller de skyldigheter som åligger en fartygsbefälhavare eller en regering är det tillräckligt att ta del av *The UN Convention on the Law of the Sea* (1982), *The International Convention on Safety of Life at Sea* (Solas 1974) och *The Inter-*

Fel! Okänt namn på

national Convention on Maritime Search and Rescue (SAR 1979) för att konstatera att det finns en skyldighet att snabbast möjligt rädda personer i sjönöd, oavsett de nödställas nationalitet eller status eller av vilka omständigheter de befinner sig i.

EU:s institutioner beklagar både förlusterna i människoliv till havs och de allt större risker som migranter är beredda att utsätta sig för och är rasande över den blomstrande människosmugglingen. Detta samtidigt som man låtsas inte se det direkta orsakssambandet med de åtgärder man själv vidtagit för att stänga gränserna och hindra asylsökande att nå EU:s territorium.

Paradoxalt nog kränker de fysiska och rättsliga medel som används för att "skydda" migranter deras grundläggande mänskliga rättigheter. Förutom att avstå från att hjälpa människor i fara, har många människor avvisats utan att ha fått möjlighet att söka asyl i flagrant brott mot Genèvekonventionen angående flyktingars rättsliga ställning.

Sverige deltar aktivt i såväl utformningen som praktiserandet av denna restriktiva politik och har inte i något fall utnyttjat sin rätt att stoppa EU-lagstiftning som syftar till att undergräva asylrätten. Regeringen har t.ex. valt att inte stödja Europaparlamentets krav på förbättrad insyn i och övervakning av att Frontex respekterar de mänskliga rättigheterna, bl.a. asylrätten, i sin verksamhet. De mänskliga och rättsliga kostnaderna för den förda politiken är oerhörda:

- ? Människor hindras från att söka skydd och förvägras rätten att söka fristad i ett annat land. Fortress Europe, en NGO i Italien, uppger att under årets första sju månader har 1 931 personer drunknat under försök att ta sig över Medelhavet till Europa. Detta är också avsikten med den politik som förs, trots att det sätter internationella konventioner ur spel.
- ? Många direktavvisas vid gränsen, trots att de har asylskäl.
- ? Marknaden för samvetslösa människosmugglare ökar. De smugglingsnätverk som blir alltmer omfattande utpekats sedan som ansvariga för de dödsfall som sker i stället för EU-ländernas regeringar som ju har det verkliga ansvaret.
- ? Nya farligare flyktvägar pressas fram. När den gemensamma gränsövervakningen täppt till en väg in i EU utsätter sig människor som är i behov av att fly för ännu större faror.
- ? Antalet dödsoffer ökar. Tusentals döda tredjelandsmedborgare, särskilt de som dör när de försöker nå Spaniens eller Italiens södra gräns ökar för varje år.
- ? Övergripping tillåts ske i det fördolda, bl.a. rapporteras ett stort antal övergripping från förvaringslokaler och transitområden på flygplatser, som är stängda för insyn.

Det är tydligt att Frontex operationer kring Kanarieöarna inneburit att flyktvägarna från Afrika till Europa blivit mycket längre och mycket farligare. Som en brutal konsekvens av detta har också fler människor mist livet. Som en annan mycket farlig konsekvens har många människor förvägrats rätten att söka asyl. Först och främst sker detta genom att Frontex hindrar dem från att komma i land. De tvingas vända tillbaka eller "försvinner" på annat sätt.

Fel! Okänt namn på

Människor lever också inlåsta i förvarsanläggningar under emellanåt mycket svåra förhållanden där de undanhålls nödvändig information och juridisk hjälp som de av internationell rätt är berättigade till för att kunna söka asyl.

Regeringen bör verka för att Frontex avvecklas. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Fram tills det är genomfört bör regeringen skyndsamt verka för att inriktningen av Frontex verksamhet ändras på ett djupgående sätt så att både asylrätten och skyldigheten att bistå skeppsbrutna respekteras. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Regeringen bör i EU verka för att asyl- och flyktingpolitiken i grunden förändras och i framtiden bygger på respekt för mänskliga rättigheter och människors lika värde. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

7.2 Transportörsansvaret

Direktivet om transportörsansvar innebär ett generalangrepp på Genèvekonventionen och asylrätten. Direktivet har både till syfte och effekt att kortsluta rätten till asyl och göra Genèvekonventionen oanvändbar. Det utgör ett grovt angrepp på den mänskliga rättigheten att söka och åtnjuta asyl som finns upptagen i artikel 14 i *FN:s Allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna*. Transportörsansvar innebär i praktiken att myndighetsutövning läggs ut på privata rättssubjekt, vilka självfallet har vinstsyftet som främsta ledstjärna. Flygbolaget SAS har i sitt remissvar över departementspromemorian Transportörsansvaret i utlänningslagen (Ds 2001:74) bl.a. yttrat följande:

I och med att SAS har rätt att neka ombordstigning på grund av att inre-
sehandlingarna (inte själva flygbiljetten) inte är i ordning kan passagerarna sägas stå i ett slags beroendeförhållande till transportören. Därför är transportörens kontroll att likställa med myndighetsutövning och därmed i strid med regeringsformen.

Vänsterpartiet delar den uppfattningen. Transportörsansvaret har också som oundviklig följd att transportföretagen infört rasprofilering av sina passagerarkontroller. Detta är fullständigt oacceptabelt och försvårar en effektiv kamp mot främlingsfientlighet och rasism.

Riksdagens dåvarande majoritet i flyktingfrågor, bestående av socialdemokrater och moderater, godkände 2004 beklagligtvis propositionen om genomförande av direktivet om transportörsansvar i svensk rätt. Den rimliga ståndpunkten hade varit att vägra införa direktivet med hänvisning till att det står i strid med Sveriges åtaganden i enlighet med 1951 års Genèvekonvention och hävda den ståndpunkten vid ett eventuellt rättsligt förfarande mot Sverige vid EG-domstolen.

Mot bakgrund av ovanstående bör regeringen omedelbart påkalla nya förhandlingar om direktivet om transportörsansvar och därvid verka för att alla bestämmelser i direktivet som sätter asylrätten ur spel eller leder till diskriminering grundad på hudfärg eller etniskt ursprung tas bort. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

7.3 Återtagandeavtal

EU har träffat återtagandeavtal med tredjeländer som Ryssland, Marocko, Pakistan, Macao, Sri Lanka och Armenien. Genom EU:s insisterande på att sluta återtagandeavtal med tredjeländer görs dessas myndigheter till agenter för EU-länderna när det gäller utvisning av tredjelandsmedborgare från EU. Ett exempel på de ödesdigra konsekvenserna av återtagandeavtalen är avtalet mellan EU och Mauretanien. Regeringen i Mauretanien har åtagit sig att ”ut-arbeta och sätta i verket en global strategi för att styra migrationsströmmarna”, vilken förutsätter kriminalisering av hemliga nätverk, förstärkning av gränskontrollerna och anpassning av lagstiftningen. För att tillgodose EU:s krav syftande till att minska ”migrationstrycket” arresterar och deporterar de mauretanska myndigheterna godtyckligt människor som misstänks vilja ta sig till Europa. Tidigare har det rått fri rörlighet för personer mellan Mauretanien och dess grannländer, med en betydande arbetskraftsmigration till Mauretanien. Allt detta har EU raserat genom sin politik med att förlägga sin gränskontroll långt utanför Europa.

Nu pågår förhandlingar mellan EU och Kina om återtagandeavtal. Detta är djupt oroväckande med tanke på Kinas usla respekt för de mest grundläggande mänskliga rättigheterna.

Regeringen bör i EU ta initiativ till att EU:s politik beträffande återtagandeavtal förändras på ett sådant sätt att de följer som angivits ovan i fortsättningen undviks. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

7.4 Dublinförordningen

I februari 2003 antogs den förordning som ersätter Dublinkonventionen. Den innebär att alla grundprinciper i Dublinkonventionen med dess stötande och inhumana konsekvenser blev kvar. Huvudregeln om att asylansökan ska göras i det första EU-land den sökande rest in i leder självfallet till att flyktingarna koncentreras till de länder som gränsar mot områden varifrån många flyktingar kommer. Det är länderna i norra delen av EU som påtvingat EU:s medlemmar vid Medelhavet principen för att uppnå en koncentration av flyktingarna i dessa länder och i görligaste mån motverka etnisk mångfald i Nordeuropa. Förordningen motverkar alltså en någorlunda jämn fördelning av flyktingar i olika EU-länder och koncentrerar dem till frontstaterna. Det får som självklar logisk konsekvens att dessa som motåtgärd söker göra sina gränser så ogenomträngliga som möjligt. Sverige har här medverkat till att ytterligare en viktig del av Fästning Europa kommit på plats.

En grundförutsättning för att tillämpa en sådan princip för fördelning av asylsökande mellan EU:s medlemsstater som Dublinförordningen bygger på är att rättspraxis vid tillämpningen av skyddsreglerna för asylsökande och de materiella mottagningsvillkoren är desamma i EU:s medlemsstater. För att söka uppnå detta har flera direktiv antagits, t.ex. skyddsgrundsdirektivet och direktivet om mottagningsvillkor. Men i verkligheten råder avgrundlika skillnader mellan medlemsstaterna i dessa avseenden. Ett tydligt exempel

Fel! Okänt namn på

utgörs av Grekland, där det i det närmaste är omöjligt att få skydd. Detta gäller även konventionsflyktingar och människor som har en välgrundad fruktan för tortyr i hemlandet. Rapporter från Europarådets kommitté för att förebygga tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling, Europaparlamentets utskott för medborgerliga rättigheter m.m., organisationer som tyska Pro Asyl och norska och grekiska Helsingforskommittéerna är alla samstämmiga i en förödande kritik mot det grekiska flyktingmottagandet. FN:s flyktingkommissariat antog i december 2009 en rekommendation att EU:s medlemsstater i enlighet med sina skyldigheter att respektera asylrätten tills vidare ska avstå från att överföra asylsökande till Grekland med stöd av Dublinförordningen.

Ändå fortsatte Sverige i det längsta dessa överföringar till Grekland. Detta är mycket illavarslande och visar ett öppet förakt från den svenska regeringen för Sveriges internationella åtaganden när det gäller mänskliga rättigheter. Inte förrän Europadomstolen för mänskliga rättigheter genom en dom satte stopp för fortsatta Dublinöverföringar till Grekland såg Sverige sig tvingat att upphöra med sina brott mot asylrätten. Genom det aktiva deltagandet i Frontexoperationen Poseidon utanför Greklands kust, har Sverige också bidragit till att direkt kränka asylrätten. När Sverige genom kustbevakningens spaningsplan rapporterar flyktingar till de grekiska myndigheterna kommer dessa i första hand att försöka tvinga dem tillbaka och med synnerligen brutala metoder.

Kommissionen lade den 3 december 2008 fram förslag till ändrade regler i Dublinförordningen. Förslagen syftar till att underlätta ett smidigare överförande av asylsökande mellan medlemsländerna och något ökade möjligheter att minska familjesplittring mellan flera olika medlemsstater. Men den viktigaste förändringen är att kommissionen, om vissa villkor är uppfyllda, kan besluta om att inställa överföringar av asylsökande till ett visst land vars mottagningskapacitet är överbelastad eller som inte ger ett skydd för asylsökande som uppfyller gemenskapslagstiftningens krav. De senaste förslagen har den svenska regeringen bestämt motsatt sig. Att regeringen intar den positionen och går emot en så självklar åtgärd för att motverka förordningens kraftigt snedvridande effekter på fördelningen av asylsökande mellan medlemsstaterna visar att man inget lärt av Sveriges behandling av asylsökande judar på 1930-talet. Samma politik upprepas nu men i andra former.

Den enda rimliga principen för att avgöra vilket land som ska handlägga en asylansökan är att låta den asylsökande själv fatta beslutet. Det skulle också spara stora belopp för skattebetalarna i EU-länderna eftersom de s.k. Dublinförfrågningarna länderna emellan är synnerligen tidsödande och kostsamma samtidigt som de förlänger handläggningstiderna på ett orimligt sätt. Även FN:s flyktingkommissariat har i sitt yttrande över EU-kommissionens grönbok om ett gemensamt asylsystem gett uttryck för att man skulle föredra att Dublinförordningens principer hade ersatts med att den asylsökandes eget val av asylsökt land ska vara avgörande. Den svenska regeringen bör därför stödja det förslag som kommissionen lagt fram om förändringar i Dublinförordningen som redogjorts för ovan. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Vidare bör den svenska regeringen ta initiativ till en översyn av Dublinförordningen med syfte att fördelningskriteriet för de asylsökande ska vara att egna val ska vara styrande. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

7.5 Visumkrav som medel att utestänga flyktingar

Visumkrav riktade mot länder där det pågår krig eller omfattande kränkningar mot mänskliga rättigheter är en viktig del av EU:s utestängningspolitik mot flyktingar och andra skyddsbehövande. Det har t.o.m. gått så långt att visumkrav införs för länder som är mottagare av stora flyktingströmmar.

Detta är ett allvarligt hot mot asylrätten. Regeringen bör därför inom EU verka för att korta ned listan över visumpliktiga länder och för att visumkrav inte används för att stänga ute flyktingar och därmed kortsluta Genèvekonventionen. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

7.6 Skyddsgrundsdirektivet

Rådsdirektivet om miniminormer för när medborgare och statslösa personer ska betraktas som flyktingar eller som personer som av andra skäl behöver internationellt skydd, hade när det antogs av medlemsstaterna omsorgsfullt rensats på det mesta som skulle kunna innebära ett förbättrat rättsskydd för flyktingar och andra skyddsbehövande. Nu har rådet och Europaparlamentet i en första läsning kommit överens om förändringar i direktivet. Förändringarna innebär överlag modesta förbättringar av det rättsliga skyddet för flyktingar och andra skyddsbehövande. Den viktigaste förbättringen är kanske att förföljelse på grund av kön ”ska” i stället för ”får” beaktas. Det är också bra att skyddet för alternativt skyddsbehövande görs mer lika skyddet för konventionsflyktingar. Men det finns nu en stor risk att dessa förstärkningar av skyddet uppvägs av att de svaga reglerna i asylprocedurdirektivet bibehålls samtidigt som det görs ännu svårare för skyddsbehövande att ta sig till EU. Regeringen bör stödja det föreliggande förslaget till förändrat skyddsgrundsdirektiv. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

7.7 Asylprocedurdirektivet

Rådsdirektivet om miniminormer för medlemsstaters förfaranden för att bevilja eller återkalla flyktingstatus har också rensats på i stort sett allt som skulle kunna bidra till rättssäkerhet i förfarandet. FN:s flyktingkommissariat har också beträffande detta direktiv offentligt uttryckt sin oro över att rättssäkert asylförfarande skulle undergrävas om det antas i sin nuvarande form och förklarat att det vore bättre att inte anta något direktiv alls. Organisationen Immigration Law Practitioners Association har förklarat att många av direktivets bestämmelser kommer att leda till kränkningar av internationell rätt.

Fel! Okänt namn på

Europeiska unionens råd tog dock inte någon hänsyn till dessa invändningar. Kommissionen presenterade 2009 ett förslag till ändrat direktiv om asylprocedurer. Trots att förslaget knappast innehöll något som skulle förbättra de nästan obefintliga rättssäkerhetsgarantierna för asylsökande kunde rådet inte uppnå enighet (som egentligen inte krävs eftersom dessa frågor avgörs genom majoritetsbeslut). Kommissionen tog då tillbaka sitt förslag och skrev om direktivet så att de minimala rättssäkerhetsgarantierna i det existerande direktivet försämrades ytterligare. Regeringen bör i rådet avvisa detta förslag och kräva att rättsäkerheten för skyddsbehövande förbättras och inte försämrades. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

7.8 Mottagandedirektivet

Kommissionen har även dragit tillbaka sitt förslag till ändrat direktiv om mottagandevillkor. Motståndet i rådet mot de förbättringar i de asylsökandes rättigheter som föreslogs var kompakt. Kommissionen har därför omarbetat förslaget och uppenbarligen låtit sig inspireras av mottagningsförhållandena i Grekland i den nya omarbetade versionen. Tidsbegränsningarna för förvarar urvattnats, det blir tillåtet att förvara asylsökande i fängelser, det tillåts att göra undantag från minimivåerna för mottagandevillkoren, det blir tillåtet att göra undantag från kravet att förvarstagna barn ska ha lekmöjligheter, från att förvarstagna familjers privatliv ska respekteras och från att kvinnor ska ha rätt att hållas separerade från män i förvaren. Kravet på likabehandling med medborgare när det gäller socialt stöd och hälsovård är borttagna. Det blir tillåtet att helt avstå från att tillämpa direktivet och inte heller någon skyldighet att tillförsäkra asylsökande grundläggande behov för överlevnad. Regeringen bör i rådet avvisa detta förslag och kräva att kommissionens ursprungliga förslag åter görs till föremål för diskussion i rådet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

7.9 Återvändandedirektivet

EU antog i juni 2008 direktivet om gemensamma normer och förfaranden för återvändande av tredjelandsmedborgare som vistas olagligt i medlemsstaterna. Direktivet utgör ytterligare en byggsten i Fästning Europa och har i viktiga delar ett djupt inhumant innehåll, delvis präglad av gamla koloniala attityder och förhållningssätt.

Direktivets bestämmelser om frivillig verkställighet under en period på högst 7–30 dagar från beslutet om utvisning är helt verklighetsfrämmande. Även om den som ska utvisas på alla sätt medverkar till verkställigheten tar planeringen oftast betydligt längre tid än så. Att införa en regel om att tvång automatiskt ska tillgripas efter en så kort period betyder, förutom ett djupt inhumant och stötande sätt att behandla människor, ett häpnadsväckande slöseri med skattemedel.

Förvarsreglerna är helt oacceptabla. Den maximalt tillåtna tiden för förvar, 18 månader, är orimligt lång. Grunderna för förvarstagande är så oprecisa att de öppnar för ett stort mått av godtycke. Också ensamkommande barn får tas i förvar i upp till 18 månader. Det är tillåtet att placera både vuxna med barn och ensamkommande barn i vanliga fängelser. Detta står i flagrant strid med barnkonventionen.

Om den utvisade inte återvänt frivilligt – något som knappast är möjligt med hänsyn till tidsfristerna – får ett återreseförbud på fem år utfärdas. Det kommer att i hög grad försvåra möjligheten att fly om förhållandena i ursprungslandet skulle förändras.

Vuxna, men även ensamkommande barn, får utvisas till länder de saknar anknytning till och genom vilka de enbart transiterat. Även detta är självfallet något som strider mot barnkonventionen.

Det är djupt beklämmande att den svenska regeringen medverkat till att detta direktiv antagits. Regeringen bör därför ta initiativ till att återvändandendirektivet upphävs och ersätts med ett nytt direktiv vars innehåll står i grundläggande överensstämmelse med både humanitära principer, respekten för människors lika värde och EU-ländernas internationella åtaganden. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

8 Den svenska utlänningslagstiftningen

Vänsterpartiet är starkt kritiskt till den svenska flyktingpolitiken. Rätten till asyl undergrävs i dag genom stora brister i den praktiska tillämpningen av gällande lagstiftning. Den överordnade målsättningen tycks vara att avvisa största möjliga antal människor.

8.1 Anhöriginvandringen

De regeländringar i utlänningslagen, som genomfördes den 1 januari 1997 har, som Vänsterpartiet redan då förutsade, orsakat många mänskliga tragedier och stort lidande för familjemedlemmar både i Sverige och i hemlandet. Detta konstaterades också i en utvärdering av de nya reglerna som Röda Korset lät göra efter att de tillämpats i några år. Effekterna av lagändringarna visade sig bli både omänskliga och strida mot elementär mänsklig anständighet. Gamla föräldrar med vuxna barn bosatta i Sverige får praktiskt taget aldrig tillstånd att återförenas med sina barn i Sverige. Inga humanitära skäl, som att man har blivit änka eller änkling, dement eller på annat sätt svårt sjuk eller handikappad, bevakar Migrationsöverdomstolen. Praxis är helt befriad från varje mänskligt hänsynstagande. Den dåvarande regeringen tillsatte den s.k. Anhörigkommittén som i februari 2002 lade fram förslag om mindre restriktiva regler för anhöriginvandringen. Den dåvarande socialdemokratiska regeringens passiva hållning i frågan var fullständigt oacceptabel, och det finns ingenting som hittills antytt att alliansregeringen har någon som helst

Fel! Okänt namn på

avsikt att göra något åt denna mot all mänsklig anständighet stridande lagreglering.

Den 1 maj 2006 trädde vissa förändringar i utlänningslagen i kraft som gäller familjeåterförening och som innebar att EG-direktivet om rätt till familjeåterförening genomfördes i svensk rätt. Det är ett minimidirektiv och hindrar därför inte Sverige från att ha mindre restriktiva regler. De regler som leder till djupt stötande och inhumana konsekvenser berörs inte av EG-direktivet.

I december 2008 föreslog en utredning (SOU 2008:114), i enlighet med de utredningsdirektiv som regeringen lämnat, att försörjningskrav införs som villkor vid anhöriginvandring. Försörjningskrav ska dock inte uppställas vid anhöriginvandring till flyktingar och vissa övriga skyddsbehövande. Det stora flertalet remissinstanser har riktat en förödande kritik mot förslagens grundvalar, i synnerhet att barn enligt förslaget skulle kunna separeras från den ena föräldern under mycket lång tid. Förslaget har också kritiserats av den FN-kommitté som granskade Sveriges rapport om tillämpningen av barnkonventionen. Trots detta föreslog regeringen att försörjningskrav skulle ställas vid anhöriginvandring, riksdagen biföll propositionen. Regeringen bör lägga fram förslag om sådana ändringar i utlänningslagen att detta försörjningsansvar tas bort. Detta bör riksdagen begära.

Migrationsmyndigheternas tillämpning av 18-årsregeln på barn som uppnått denna ålder under ärendets handläggning har kritiserats av Justitiekanslern utan att myndigheterna har tagit något intryck. Fortfarande förekommer det att barn nekats återförening med sina föräldrar trots att de lämnat in ansökan i god tid innan de fyllt 18 år. I många fall är det svårt att frigöra sig från misstanken att Migrationsverket avsiktligt fördröjer handläggningen så att barnet ska ha hunnit fylla 18 år innan beslutet fattas. Den s.k. sista länkenbestämmelsen måste återinföras och möjligheterna för äldre föräldrar att återförenas med vuxna barn förbättras. Kraven på hushållsgemenskap omedelbart innan det vuxna barnet bosatte sig i Sverige och kravet på att föräldrarna måste ha ansökt om familjeåterförening inom kort tid efter att barnet fått uppehållstillstånd i Sverige måste tas bort. Det kravet får helt orimliga konsekvenser. När det vuxna barnet flyttade till Sverige var föräldrarna ofta relativt unga och friska. 25 år senare kanske en av dem avlidit medan den efterlevande är gammal och svårt sjuk och inte kan klara sin livsföring utan hjälp av barnen. Men då stupar varje återföreningsansökan på 10-månadersgränsen. Regeringen bör uppdras att återkomma till riksdagen med förslag om förbättrade regler för anhöriginvandring i enlighet med det ovan angivna. Detta bör riksdagen begära.

8.2 Uppehållstillstånd efter inresa

En lagändring, som trädde i kraft år 2000, beträffande förutsättningarna att bifalla en ansökan om uppehållstillstånd som görs efter inresan, innebar följande: om utlänningsen har stark anknytning till en person bosatt i landet och det inte skäligen kan begäras att utlänningsen återvänder till ett annat land för

att inge ansökan där, får den bifallas trots att den gjorts efter inresa till Sverige. Avsikten med lagändringen var att öka möjligheterna till bifall på en ansökan gjord efter inresan, men bestämmelsen har tillämpats så att den tvärtom inneburit minskade möjligheter till bifall. Denna praxis har inte förändrats sedan en ny instansordning i utlänningsärenden har införts. Konsekvensen har blivit djupt inhumana beslut som leder till svåra tragedier.

Regeringen lämnade våren 2010 en proposition till riksdagen om en sådan ändring i utlänningslagen att det i högre grad skulle bli möjligt för föräldrar och barn att beviljas uppehållstillstånd på grund av familjeanknytning när de redan befinner sig i Sverige i de fall det står klart att uppehållstillstånd skulle ha beviljats om prövningen gjorts före inresan. Riksdagen biföll propositionen och lagändringen trädde i kraft den 1 juli 2010. Tyvärr besannades Vänsterpartiets förutsägelse att lagändringen skulle få minimal praktisk betydelse på grund av behårdade krav på styrkt identitet och tidigare laglig vistelse i Sverige. Det är därför nödvändigt att regeringen skyndsamt lägger fram förslag om att undantag från huvudregeln ska beviljas när utlänningen har barn i Sverige eller kvinnan i förhållandet är gravid. Detta bör riksdagen begära.

8.3 Förföljelse på grund av kön eller sexuell läggning

Den bestämmelse om skydd på grund av välgrundad fruktan för förföljelse på grund av kön eller sexuell läggning som infördes i utlänningslagen 1997 har utsatts för skarp kritik av bl.a. Vänsterpartiet. Det skulle ha varit en betydligt bättre lösning att bredda tolkningen av Genèvekonventionens flyktingbegrepp så att det också innefattar förföljelse på grund av kön eller sexuell läggning.

Det är glädjande att det till slut genomförts en utvidgning av flyktingbegreppet till att omfatta även förföljelse på grund av kön i enlighet med det synsätt som Vänsterpartiet länge förespråkade. Men det är av avgörande betydelse om äldre rättspraxis tillåts influera tolkningen av den nya bestämmelsen. Än så länge har Migrationsöverdomstolen endast avgjort några få mål på grundval av den nya bestämmelsen, och det är följaktligen för tidigt att dra några slutsatser om den nya regleringens praktiska betydelse. I propositionen har det inte gjorts något tydligt avståndstagande från denna äldre praxis.

Inte heller har det i propositionen tydligt klargjorts att de riktlinjer FN:s flyktingkommissariat utfärdade om könsrelaterad förföljelse ska tillämpas. Andra problem i tillämpning kan bli förföljelsebegreppet, social utstötning har inte berörts i lagstiftningen, inte heller könsdiskriminerande lagstiftning. Hur kommer riskbedömningarna att göras, hur höga beviskrav kommer att ställas i rättstillämpningen? Förföljelse inom familjen kommer att behandlas på ett annat sätt än förföljelse från staten, att skydd inte kan ges på grund av resursbrist ska nämligen tillmätas betydelse vid bedömningen av flykting-skapsfrågan vid våld inom familjen. Detta är felaktig tillämpning av flyktingbegreppet som kommer att ställa många förföljda kvinnor utan skydd av flyktingkonventionen.

Fel! Okänt namn på

Migrationsverket saknar för närvarande tydliga mål, strategier och rutiner för att integrera genusperspektiv i asylprocessen. Det finns inte genusansvariga på alla enheter, och de som finns har varken fått en uppdragsbeskrivning eller tidsutrymme att kunna ägna frågan uppmärksamhet. Regeringen bör i kommande regleringsbrev till Migrationsverket ställa krav på att verket vidtar erforderliga åtgärder för att integrera ett genusperspektiv. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Det är av största vikt att regeringen, när det bildats en rättspraxis på grundval av den nya bestämmelsen, låter utvärdera tillämpningen av lagen för att konstatera om de avsedda förändringarna blivit verklighet och vilka problem som visat sig i tillämpningen. Därför bör regeringen genomföra en snar utvärdering av tillämpningen av den nya lagbestämmelsen om flyktingstatus på grund av förföljelse på grund av kön eller sexuell läggning. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Trots ändringen av utlänningslagen har migrationsmyndigheterna fortsatt att utvisa homosexuella personer till länder som t.ex. Iran. Eftersom det är klarlagt att människor avrättas på grund av sin sexuella läggning i Iran bör asylsökande homosexuella iraniers fruktan anses välgrundad så länge paragrafen om dödsstraff och kroppsbestraffning finns kvar i den iranska strafflagen. Detsamma gäller alla andra länder som avrättar och bestraffar homosexuella och bisexuella på grund av deras sexuella läggning samt transpersoner på grund av deras könsidentitet. Utlänningslagens tillämpning i praktiken avviker i dag från riksdagens intentioner med lagen. Riksdagen har tidigare i ett betänkande uttalat att det aldrig kan komma i fråga att avvisa exempelvis en homosexuell person till hemlandet om han eller hon riskerar förföljelse på grund av sin sexuella läggning (2005/06:SfU4). Riksdagen anför även att det torde vara mycket svårt att bedöma om ett döljande av den sexuella läggningen utesluter risken för förföljelse. Riksdagens mening verkar dessvärre ha gått Migrationsverket och migrationsdomstolarna förbi. Fortfarande avslås asylansökningar från homosexuella med motiveringen att de dolt sin läggning i hemlandet och borde kunna fortsätta med det för att undgå förföljelse. Ett sådant ställningstagande betyder att Sverige solidariserar sig med och deltar i förföljelse som grundas på sexuell läggning.

Utlänningslagen ska tillämpas i enlighet med lagstiftarens intentioner. Det är därför av yttersta vikt att Sverige tar sitt ansvar och ger de hbt-personer som flyr hit rätt till flyktingstatus. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

8.4 Konventionsflyktingar

Det beviskrav som uppställs i svensk rätt för att risken för förföljelse ska beaktas är att den är sannolik. Detta beviskrav står inte i överensstämmelse med en riktig tillämpning av flyktingkonventionen. Som framgår av FN:s flyktingkommissariats *Note on the burden and standard of proof in refugee claims* från den 16 december 1998 bör kravet utifrån internationell rättspraxis, bl.a. domar i USA:s högsta domstol, ligga mellan "sannolikt" och "möjligt". I

målet INS vs Cardoz-Fonseca uttalade USA:s högsta domstol att ”beviskravet förvisso inte kräver att utlänningen visar att det är mer sannolikt än motsatsen att han kommer att bli förföljd för att klassificeras som flykting”. Regeringen bör mot denna bakgrund ta initiativ till en sådan översyn av flyktingskapsbestämmelsen i utlänningslagen att tillämpningen bringas i överensstämmelse med gällande internationell rätt. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

8.5 Bestämmelsen om väpnad konflikt

Den som känner välgrundad fruktan att utsättas för allvarliga övergrepp på grund av svåra motsättningar i hemlandet ska enligt en ny bestämmelse i 4 kap. 2 § utlänningslagen har rätt till uppehållstillstånd.

Bestämmelsen har av domstolarna givits den tolkningen att det måste röra sig om ett individualiserat hot för att den ska vara tillämplig. Detta strider helt mot vad lagstiftaren avsåg. I propositionen (2004/05:170) sägs på s. 178:

Härigenom täcks situationer in som enligt praxis ger uppehållstillstånd av politisk-humanitära skäl och andra skyddsrelaterade skäl som hittills bifallits av humanitära skäl. Det kan röra sig om såväl godtyckliga som systematiska övergrepp som det till följd av maktförhållandena i landet inte finns möjlighet för den enskilde att skydda sig emot eller få rättelse för. Övergreppen behöver inte nödvändigtvis härröra från en myndighet utan kan lika väl ha begåtts av någon enskild aktör. [...] Avsikten med den ändrade indelningen av grunderna för uppehållstillstånd är inte att inskränka möjligheten för skyddsökande att få uppehållstillstånd i förhållande till vad som gäller enligt nuvarande lagstiftning och praxis.

Men det är just vad som skett genom att det i praxis ställts upp krav på ett individualiserat hot. I EU:s skyddsgrundsdirektiv finns en bestämmelse om subsidiärt skydd som i mycket motsvarar bestämmelsen i utlänningslagen. Vissa EU-länder, som exempelvis Storbritannien, har tolkat bestämmelsen så att den ger skydd i en situation av urskillningslöst våld i ett land utan att det krävs att den asylsökande måste kunna visa att ett individuellt hot riktas mot honom eller henne. I andra länder, t.ex. i Sverige, har domstolarna gjort en restriktiv tolkning av bestämmelsen genom att krav ställts på att en individuell risk måste påvisas genom någon särskild omständighet. FN:s flyktingkommissariat har rekommenderat att länderna inte ska uppställa krav på en individualiserad risk när bestämmelsen tillämpas. EG-domstolen har i ett s.k. förhandsbesked om tolkningen av bestämmelsen slagit fast att det inte krävs någon individualiserad risk för dess tillämplighet. Denna tolkning är bindande för svenska myndigheter och domstolar.

Den som behöver skydd på grund av väpnad inre eller yttre konflikt har också rätt till skydd enligt utlänningslagen. Migrationsöverdomstolen slog i en dom den 26 februari 2007 fast att det inte råder väpnad konflikt i Irak i utlänningslagens mening. Enligt domstolens tolkning måste följande tre rekvisit vara uppfyllda för att en intern väpnad konflikt ska anses råda: att det rör stridigheter mellan en stats väpnade styrkor och andra väpnade organiserade grupper och att dessa uppnår ett visst mått av intensitet, att de väpnade grup-

Fel! Okänt namn på

perna ska ha territoriell kontroll till den grad att de kan utföra militära operationer samt att civilbefolkningen ska vara drabbad på ett sätt som gör det omöjligt att vistas i regionen. Internflykt ska inte heller vara möjlig.

Migrationsöverdomstolen har i sin tolkning stött sig på ett uttalande i proposition 1996/97:25 rörande de aktuella ändringarna av utlänningslagen och ett regeringsbeslut från 2004. Det är från detta regeringsbeslut domstolen hämtat formuleringen väpnad konflikt i ”folkrättslig mening”. Formuleringen syftar uppenbarligen på de kriterier som fastställs i artikel 1(1) i 1977 års tilläggsprotokoll till 1949 års Genèvekonventioner. Detta tilläggsprotokoll är emellertid inte ett uttryck för vad som är den folkrättsliga innebörden i begreppet ”väpnad konflikt”. Protokollet är bara tillämpligt på de stater som ratificerat detsamma. Artikel 3 i konventionen har en vidare tillämplighet och gäller även för stridigheter som inte omfattas av tilläggsprotokollet.

Internationella Rödakorskommittén, som enligt sin stadga har ett särskilt uppdrag att tolka och informera om den internationella humanitära rätten, skrev i mars 2008 till EU:s ordförandeland och framförde sin tolkning av begreppet inre väpnad konflikt:

Icke-internationella väpnade konflikter är utdragna väpnade sammanstötningar mellan väpnade regeringsstyrkor och en eller flera väpnade grupper eller mellan sådana grupper på en stats territorium, som är part i Genèvekonventionen. Den väpnade konflikten måste uppnå ett minimum av intensitet och de inblandade parterna visa ett minimum av organisation (icke officiell översättning).

Senare har Migrationsöverdomstolen – när domstolens tolkning av begreppet väpnad konflikt utsatts för hård kritik både från politiker och jurister – gjort en motsatt tolkning jämfört med Irakdomen, detta utan att den tidigare domen berördes med ett enda ord (MIG 2009:27).

Migrationsöverdomstolens ändrade tolkning av begreppet väpnad konflikt är välkommen. Begreppet behöver dock förtydligas ytterligare i lagstiftningen så att det helt klart motsvarar dess folkrättsliga innebörd. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

8.6 Återtagandeavtal

De återtagandeavtal Sverige ingått med Irak och Afghanistan har fått som konsekvens att Sverige nu genomför massutvisningar av asylsökande från dessa länder. Många av dessa asylsökande har haft och har fortfarande starka skyddsbehov. Inslag i sändningar från Sveriges Radio har visat på de svenska myndigheternas systematiska och omfattande kränkningar av de mänskliga rättigheterna när uppenbart skyddsbehövande människor skickats tillbaka till dessa länder. Uppgifter har också framkommit som visar att avtalet inte uppfylls och att parterna som undertecknat inte är överens om tolkningen när det gäller frågan om tvångsavvisningar.

Vänsterpartiet är mycket kritiskt till återtagandeavtalen och till den svenska regeringens agerande i denna process. Åtskilliga irakiska asylsökande har vittnat om att de lämnats vind för våg efter avvisning, och fortsatta

trakasserier och förföljelse har gjort att de tvingats fly igen, trots att Irak i avtalet förbundit sig att garantera deras säkerhet. Mot denna bakgrund bör regeringen omedelbart säga upp de återtagandeaftal som upprättats med Irak och Afghanistan. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

8.7 Barns asylskäl

Mottagandet av ensamkommande flyktingbarn har de senaste åren varit föremål för uppmärksamhet och här har förändringar genomförts för att förbättra mottagandet. När det gäller den förändringen att kommunerna i stället för Migrationsverket ska ansvara för mottagandet har det varit stora problem att få tillräckligt många kommuner att ställa upp. Det finns dock ett område som inte rönt så mycket uppmärksamhet och det gäller själva bedömningen av barns asylansökningar. Vi vet dock att mycket få barn får flyktingstatus, det gäller både Sverige och Europa.

Kunskapen om barnrelaterad förföljelse är bristfällig. Migrationsverket använder barnspecifik landinformation i mycket begränsad omfattning. Också hos ombuden finns kunskapsbrister i detta avseende. Av central betydelse är här förutom flyktingkonventionen också barnkonventionen. FN:s flyktingkommisariat har också utfärdat riktlinjer för asylprocessen för ensamkommande barn som också innehåller vägledning beträffande barnrelaterad förföljelse. Regeringen bör i regleringsbrev för Migrationsverket ålägga verket att i barns asylärenden använda landinformation som särskilt handlar om förföljelse av barn. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Det är också väsentligt att det finns personal som är utbildad i utredningsmetodik för barn. Det krävs t.ex. särskilda kunskaper för att kunna bedöma barns subjektiva fruktan för förföljelse. Regeringen bör uppdraga åt Migrationsverket att utarbeta särskilda riktlinjer för utredning och bedömning av barns asylskäl. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Genom proposition 1996/97:25 *Svensk migrationspolitik i globalt perspektiv* genomfördes en förändring i lagen om vård av unga (LVU), som innebar att utlänningslagen alltid går före vid en lagkollision med LVU. I flera fall – det senaste exemplet gällde det en romsk flicka, som var tvångsomhändertagen för att skyddas från sin våldsamme far och som sedan skulle utvisas tillsammans med denne – har beslut fattats att utvisa tvångsomhändertagna barn. Migrationsverkets generaldirektör påpekade i en tv-debatt om ärendet med den romska flickan att FN:s barnkonvention inte är bindande trots att Sverige skrivit på den och att vi tyvärr har en egen lagstiftning vi måste följa. En förändring av lagen om vård av unga bör genomföras så att en utvisning av den som är tvångsomhändertagen med stöd av lagen förutsätter godkännande av socialnämnden. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Fel! Okänt namn

8.8 Bevisbördan och utredningsbördan beträffande tortyr

Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna avkunnade i mars en principiellt mycket viktig dom i ett mål mellan en iransk asylsökande och Sverige (målet R.C. mot Sverige, 41827/07). Sverige avstod från att överklaga domen och begära att målet skulle tas upp i s.k. stor sammansättning – Grande Chambre – och den vann därför laga kraft i juni 2010. Domen innebär att Sverige omedelbart måste genomföra långtgående förändringar i asylprocessen.

Domstolen slog fast två för svensk rättstillämpning nya principer i asylrätten. Den första principen gäller följande: Om en asylsökande framfört något som tyder på att han eller hon varit utsatt för tortyr, t.ex. genom att åberopa ett intyg från en allmänläkare vid en vårdcentral, åligger det Migrationsverket att på eget initiativ skaffa ett expertutlåtande om den sannolika orsaken till skadorna om man inte godtar den åberopade bevisningen. Domstolen tillbakavisade regeringens argument för att den asylsökande måste skaffa ett sådant utlåtande. Domstolens ståndpunkt verkar mycket rimlig eftersom kostnaden för ett sådant normalt överstiger 10 000 kr och inte heller omfattas av rätts hjälp. Det är därför i de flesta fall omöjligt för en asylsökande att skaffa ett sådant intyg.

Domen innebär således att Migrationsverket är skyldigt att, i de asylärenden där det finns uppgifter som tyder på att den sökande har varit utsatt för tortyr, se till att ett sådant expertutlåtande om trolig orsak till skadorna införskaffas. Det är något som verket inte gör i dag, och Sverige bryter därför systematiskt mot sina skyldigheter enligt Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna. Detta handlar inte om någon teknisk detalj utan om en av de mest fundamentala mänskliga rättigheterna, rätten att inte utsättas för tortyr eller riskera att bli utvisad trots att det finns risk att bli torterad i det land man skickas till.

Den andra nya principen gäller detta: Om en asylsökande lyckats fullgöra beviskravet att han eller hon redan varit utsatt för tortyr är det Migrationsverket som måste bevisa att det inte föreligger någon risk för upprepad tortyr vid en utvisning till hemlandet. Så är bevisbördan inte fördelad i dag. Det är tvärtom det vanliga att Migrationsverket summariskt och utan att ange någon motivering förklarar att den asylsökande inte gjort troligt att tortyren kommer upprepas om han eller hon skickas till hemlandet. Också på denna punkt är både Migrationsverket och migrationsdomstolarna skyldiga att omgående ändra sin rättstillämpning.

Det är anmärkningsvärt att Sverige, som berömmar sig av att alltid konsekvent respektera de mänskliga rättigheterna, i detta fall totalt sviker sina förpliktelser enligt Europakonventionen och Europadomstolens dom.

Eftersom domen vann laga kraft redan i juni 2010 och den hittills inte avsatt några spår i rättstillämpningen, måste regeringen skyndsamt ta initiativ till en sådan ändring av utlänningslagen att Sverige uppfyller sina förpliktelser enligt Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna. Riksdagen bör

begära att regeringen lägger fram förslag om sådan ändring av utlänningslagen.

8.9 Synnerligen ömmande omständigheter

I den nya utlänningslag som trädde i kraft den 31 mars 2006 har det genomförts betydande förändringar av regleringen om uppehållstillstånd på skyddsskäl och humanitära grunder. Avsikten är att en större andel ska beviljas uppehållstillstånd på grund av skyddsskäl i stället för humanitära grunder. Detta är ett riktigt synsätt som Vänsterpartiet ställer sig bakom. Vi är dock kritiska till den bestämmelse som i första hand ersätter humanitära skäl, nämligen 5 kap. 6 § utlänningslagen, som ger möjlighet att bevilja uppehållstillstånd på grund av synnerligen ömmande omständigheter. Det har nu utbildats en mycket restriktiv praxis som bl.a. innebär att de som har hiv/aids eller andra svåra sjukdomar nästan undantagslöst hänvisas till att söka vård i hemlandet, även om vården av kostnadsskäl i praktiken inte är tillgänglig för den det gäller. Denna inhumana praxis måste brytas genom att lagbestämmelsen ändras. Uttrycket ”synnerligen” i rättsliga sammanhang är ett mycket snävt begrepp och bör därför bytas ut mot ”särskilt” som ger möjlighet till en något mer generös bedömning. Självmordsrisk som styrks av en specialist i psykiatri bör utgöra ett sådant särskilt skäl och utan att denna risk ska behöva vara kopplad till psykisk sjukdom. Därför bör 5 kap. 6 § första stycket 1 ges följande lydelse:

Om uppehållstillstånd inte kan ges på annan grund, får tillstånd beviljas en utlännings om det vid en samlad bedömning av utlännings situation föreligger sådana särskilt ömmande omständigheter att han eller hon bör tillåtas stanna i Sverige.

Detta bör riksdagen besluta.

8.10 Säkerhetsärenden

Regeringen föreslog i en proposition hösten 2009 med anledning av genomförandet av skyddsgrundsdirektivet och asylprocedurdirektivet som antogs av riksdagen att Säkerhetspolisen – utan möjlighet till överprövning – ska besluta om en asylsökande ska ha rätt till domstolsprövning eller om ärendet ska anses som ett kvalificerat säkerhetsärende och därmed avgöras av regeringen i sista instans. Lagändringen trädde i kraft 1 januari 2010.

Definitionen av ett kvalificerat säkerhetsärende är att utvisning får ske om ”det är särskilt påkallat av hänsyn till rikets säkerhet” eller ”det med hänsyn till vad som är känt om utlännings tidigare verksamhet och övriga omständigheter kan befaras att han eller hon kommer att begå eller medverka till terroristbrott enligt 2 § lagen om straff för terroristbrott eller försök, förberedelse eller stämpling till sådant brott”. Det är som sagt Säkerhetspolisen som har oinskränkt tolkningsrätt beträffande detta rekvisit. Man torde kunna utgå

Fel! Okänt namn på

från att Säkerhetspolisen kommer att klassificera så gott som samtliga säkerhetsärenden som kvalificerade.

Säkerhetspolisen har i remissyttrande uppgivit att uppgifter som man erhåller från andra länders säkerhets- och underrättelsetjänster vanligtvis lämnas med förbehållet att mottagande underrättelsetjänst inte får lämna uppgiften vidare till nationella myndigheter, vilket innebär att uppgiften inte heller kan lämnas till domstol. Detta kan förefalla överraskande mot bakgrund av att den internationella jämförelse som gjorts i lagstiftningsärendet gav vid handen att tre av sex granskade länder, nämligen Nederländerna, Tyskland och Schweiz, har samma instansordning i säkerhetsärenden och vanliga asylärenden med rätt till domstolsprövning för båda kategorierna.

I en reservation av Magda Ayoub (KD), Sten De Geer (V) och Ragnhild Pohanka (MP) till slutbetänkandet av Kommittén om ny instans- och processordning i utlänningsärenden (SOU 1999:16 s. 612) anfördes följande:

Företrädare för Säkerhetspolisen har för kommittén redogjort för handläggningen av ärenden enligt lagen om särskild utlänningskontroll. Därvid framkom att säkerhetspolisen mycket ofta hade för motparten hemliga kontakter med beslutsmyndigheten innan man officiellt anhängiggjorde ärendet. Vid dessa kontakter diskuterades vilken bevisning som krävdes för att yrkandet om avlägsnande skulle bifallas. Säkerhetspolisen ansåg detta vara en smidig och praktisk handläggning som man var angelägen att bibehålla. Vi anser den vara ytterst betänklig och i strid mot grundläggande rättsprinciper och utgöra ett mycket starkt skäl varför förvaltningsdomstolar bör få ansvaret för även dessa ärenden.

Det finns två mycket starka skäl till varför det är nödvändigt att rätten till prövning i domstol gäller också i alla säkerhetsärenden. Det första skälet kan enklast skrivas med namnen Ahmed Agiza och Mohammad Zery. Den dåvarande regeringens beslut om utvisning av dessa två egyptiska medborgare som påstådda säkerhetsrisker har ådragit Sverige internationell skam och vanära utan motstycke och upprepade fällningar av FN-organ satta att övervaka de mänskliga rättigheterna. Fallet illustrerar nästan övertydligt varför regeringen är en utomordentligt olämplig instans för att fatta dessa ytterst grannliga judiciella beslut. Att en borgerlig regering inte har en bättre förmåga att hantera dessa ärenden demonstrerades 2008 med utvisningen av Abderazzak Jabri till tortyr i Marocko.

Det andra skälet är att alla asylsökande enligt asylprocedurdirektivet garanteras effektivt rättsmedel inför domstol. Denna rätt saknar undantag och även den vars ärende är klassificerat som ett säkerhetsärende har rätt till domstolsprövning. Regeringen hänvisar i propositionen till artikel 64 i EGFördraget. Enligt den ska medlemsstaternas ansvar för att upprätthålla lag och ordning och skydda den inre säkerheten inte påverkas av åtgärder som rör visering, invandring, asyl och annan politik som rör fri rörlighet enligt EGFördragets avdelning IV. Eftersom undantaget från rätten till domstolsprövning gäller en begränsad kategori anser regeringen att det är tillåtet med stöd av artikel 64. Tunga remissinstanser som Kammarätten i Stockholm, Advokatsamfundet och Lunds universitet har intagit en motsatt ståndpunkt. Kammarätten anser att det inte är möjligt att med hänvisning till artikel 64 i EGFördraget göra undantag för den enskildes rätt till domstolsprövning i säker-

hetsärenden i fall där en asylansökan prövas. Enligt Lunds universitet gäller artikel 64 endast för att ”förebygga överhängande faror”, vilket det inte är fråga om i detta fall. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om sådan ändring i lagen om särskild utlänningskontroll att beslutanderätten om utvisning i samtliga s.k. säkerhetsärenden ska ligga hos förvaltningsdomstolarna. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

8.11 Verkställighetshinder

I propositionen med förslag till ny utlänningslag (prop. 2004/05:170 s. 192) sägs följande:

[...] något beslut om avvisning bör liksom hittills inte fattas då det redan inför ett beslut över en ansökan om uppehållstillstånd står klart att ett avlägsnandebeslut inte skulle gå att verkställa.

Denna regel fanns också i den gamla utlänningslagen, men den tillämpades inte då och tillämpas inte heller nu på ett konsekvent och förutsägbart sätt. Många gånger fattas avvisningsbeslut i uppenbar strid mot förarbetsuttalandet. Det är därför nödvändigt att regeringen återkommer till riksdagen med förslag till ny bestämmelse i utlänningslagen om att avlägsnandebeslut inte ska fattas om det inte går att verkställa. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Bestämmelsen i 12 kap. 19 § 2 utlänningslagen, där krav uppställs att utlänningsen inte kunnat åberopa verkställighetshindren tidigare eller har giltig ursäkt för att inte ha åberopat dem tidigare, står i uppenbar konflikt med artikel 3 i Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna. Detta avhjälpas inte genom de möjligheter Migrationsverket har att bevilja uppehållstillstånd enligt 12 kap. 18 § utlänningslagen. Regeringen bör därför ta initiativ till en översyn av 12 kap. 19 § utlänningslagen för att bringa bestämmelsen i överensstämmelse med Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Om Migrationsverket en gång överlämnat verkställigheten av ett utvisningsbeslut till polisen saknar denna varje möjlighet att återlämna ärendet till Migrationsverket även om en förändrad situation skulle göra detta sakligt motiverat. Regeringen bör därför återkomma till riksdagen med förslag till en sådan lagändring att möjlighet ges till polisen att återlämna ett verkställighetsärende till Migrationsverket. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

8.12 Landkunskapen hos Migrationsverket

Numera finns Lifos, Migrationsverkets databas, med landinformation om de asylsökandes hemländer, på Migrationsverkets webbplats. Detta är ett stort framsteg eftersom det möjliggör en dialog mellan Migrationsverket och den asylsökande om innehållet och tillförlitligheten i landinformationen. Nu har

Fel! Okänt namn på

dock ett nytt problem visat sig. Det förhåller sig nämligen många gånger så att Migrationsverket bortser från innehållet i sin egen landinformation när det där finns uppgifter som talar för att den asylsökande borde beviljas uppehållstillstånd. Det föreligger att trängande behov av att Migrationsverkets tjänstemän utbildas i hur landinformationen används i ärendena på ett opartiskt sätt. Regeringen bör ge Migrationsverket i uppdrag att organisera sådana kurser i opartiskt användande av Migrationsverkets landinformation. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

8.13 Rätten till muntlig förhandling

Ett av de bärande elementen i den nya process- och instansordning i utlänningsärenden som infördes 2006 var att muntlig förhandling skulle äga rum i det absoluta flertalet asylmål. Dimensioneringen av migrationsdomstolarna gjordes efter bedömningen att muntlig förhandling skulle hållas i 85 procent av asylmålen. Av slutbetänkandet från Utvärderingsutredningen framgår att muntlig förhandling ägde rum i 34 procent av dessa mål under 2007 och 2008, vid Stockholms länsrätt dock endast i ca 25 procent av målen. Det har inte skett någon som helst ökning av andelen muntlig förhandling i asylmålen under de senaste åren. Detta är mycket allvarligt och riskerar att urholka värdet av hela reformen. Det är därför nödvändigt att göra ett tillägg till bestämmelsen om muntlig förhandling i 16 kap. 5 § utlänningslagen. Ett nytt tredje stycke bör lyda: ”I mål om utvisning eller avvisning ska muntlig förhandling hållas om det inte är uppenbart obehövligt. Muntlig förhandling ska alltid hållas om part begär det”. Detta bör riksdagen besluta.

8.14 Omröstningsreglerna i migrationsdomstolarna

För omröstningsreglerna i migrationsdomstolarna och Migrationsöverdomstolen gäller det som är stadgat för tvistemål. Det innebär att vid lika röstetalet gäller den mening ordföranden biträder. Det är en mycket olämplig ordning i denna måltyp där konsekvenserna av ett felaktigt beslut kan bli att en människa blir dödad, torterad eller olagligen frihetsberövad. Det rimliga vore att i stället tillämpa de omröstningsregler som gäller för brottmål, nämligen att vid lika röstetal den mening ska gälla som är mest förmånlig för den enskilde. Det bör införas en ny bestämmelse i utlänningslagen med denna innebörd angående omröstningsreglerna i migrationsdomstolarna. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

8.15 Rätt att överklaga beslut om avslag på ansökan om främlingspass

Det föreligger ingen rätt att överklaga Migrationsverkets beslut om avslag på ansökan om främlingspass. Denna brist medför att migrationsdomstolarna i en

del fall hindras från att i sak pröva överklaganden i mål som gäller utvisning på grund av brister i en anknytnings seriositet. Om den klagande saknar giltig passhandling kan domstolen inte pröva överklagandet. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag till sådan ändring av utlänningslagen att rätt införs att överklaga beslut av Migrationsverket om avslag på ansökan om främlingspass. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

8.16 Ändringsdispens

Enligt gällande utlänningslag kan ett mål bli föremål för prövning i sak endast om det föreligger ett prejudikatsintresse. Det finns i och för sig ytterligare en dispensgrund, ”synnerliga skäl”, men den tillämpas i praktiken ytterst sällan. Det är mycket olyckligt att det inte finns någon möjlighet att få ett mål prövat i högre instans ens om det är uppenbart feldömt av en migrationsdomstol. Det blir också ofta omöjligt att rätta till allvarliga processuella felaktigheter i migrationsdomstolarna. Skulle en migrationsdomstol t.ex. underlåta att hålla en muntlig förhandling i ett asylmål där utgången är beroende av en trovärdighetsbedömning, finns ingen möjlighet att nå rättelse i Migrationsöverdomstolen. Migrationsöverdomstolen har redan beslutat i ett prejudikatsmål att muntlig förhandling ska hållas i denna måltyp varför det inte finns något prejudikatsintresse att bevilja prövningstillstånd på denna grund i fler mål.

Ändringsdispens bör införas om det är uppenbart att målet är feldömt av migrationsdomstol. Ändringsdispens bör bara kunna beviljas på ansökan av den enskilde, inte på ansökan av Migrationsverket. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om en sådan ändring av utlänningslagen att ändringsdispens på ansökan av den enskilde införs hos Migrationsöverdomstolen. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

8.17 Illegal vistelse

I 8 kap. 12 § andra stycket utlänningslagen anges att en utlänning som avvisats ska lämna landet inom två veckor. Tvåveckorsfristen börjar löpa samma dag som ett lagakraftgående beslut fattats. Många gånger kan det dröja avsevärd tid innan beslutet når den det berör. Inte sällan kan det gå mer än två veckor innan han eller hon får kännedom om beslutet. I alla händelser är tidsfristen så kort att det är helt omöjligt – också med god vilja – att ordna med utresan från Sverige inom denna frist. I andra fall, t.ex. för palestinier som tidigare vistats som gästarbetare i någon av Gulfstaterna, är det omöjligt att inom denna tidrymd ordna tillstånd att resa in i det land dit avvisningen ska ske. Ofta låter det sig överhuvudtaget inte göras.

Konsekvenserna av denna regel blir i nästan samtliga ärenden fullständigt orimliga. Utlänningen har ingen praktisk möjlighet att undvika att vistas ”illegalt” i Sverige. Denna illegala vistelse kommer sedan att hållas emot henne eller honom vid varje framtida ansökan om uppehållstillstånd eller besöksvisum. Murbyggandet mot omvärlden håller successivt på att övergå till ett

Fel! Okänt namn på

fullständigt utestängande av människor av annan etnicitet från Europa. Det angivna lagrummet måste ändras så att det av lagtexten klart framgår att utlännningen alltid ska beredas skäligt rådrum för att ordna förberedelserna för sin avresa. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

8.18 Bortre gräns i asylprocessen

Handläggningstiderna för ärenden om uppehållstillstånd har ständigt varit ett stort problem, i vart fall under de senaste 30 åren. Det har gjorts återkommande lagändringar och vidtagits andra åtgärder för att försöka komma till rätta med problemen, men utan att några förbättringar åstadkommits fram till i dag. De längsta godtagbara handläggningstider som regleringsbrevet föreskriver har ingen som helst påverkan på verkligheten. Därför måste nu kraftfullare medel tillgripas. En bestämmelse bör införas i utlänningslagen om att den som ansökt om uppehållstillstånd och inte erhållit ett lagakraftgäande avslagsbeslut inom 18 månader från ansökan ska beviljas uppehållstillstånd om det inte finns särskilda skäl som talar där emot. Sådana särskilda skäl kan vara att den sökande själv väsentligt bidragit till tidsutdräkten eller har gjort sig skyldig till allvarlig brottslighet. Regeringen bör återkomma med förslag om införande av en sådan bortre gräns i asylprocessen. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

8.19 Praxis vid besöksvisum

Den praxis som Migrationsverket tillämpar beträffande besöksvisum innebär en betydligt restriktivare hållning mot sökande från länder, från vilka det tidigare varit vanligt med s.k. avhopp. Det är dock orimligt att straffa helt andra människor på grund av att landsmän, som beviljats besöksvisum, utnyttjat sin mänskliga rättighet att söka asyl. Det är i själva verket ett indirekt angrepp på asylrätten. Det bidrar dessutom till att ge Sverige dåligt rykte internationellt när internationella gäster hindras från att delta i vetenskapliga eller andra sammankomster som arrangeras i Sverige. I förlängningen kan Sverige komma att få svårigheter att få stå som värd för den typen av arrangemang. Socialförsäkringsutskottet har flera gånger uttalat sig för en öppnare praxis, dock utan någon effekt.

Regeringen bör utfärda tydliga riktlinjer för Migrationsverkets handläggning av ärenden som gäller besöksvisum för att den ska genomsyras av en inställning som grundas på icke-diskriminering och humanitet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

8.20 Flyktingkvoten

På ett område inom flyktingpolitiken har Sverige skaffat sig ett gott internationellt anseende, nämligen genom den årliga flyktingkvot som används för att

i samarbete med FN:s flyktingkommissariat erbjuda skydd genom vidarebosättning till personer som befinner sig i ett tredjeland och inte har tillgång till någon långsiktig lösning. Traditionellt har Sverige erbjudit sig att genom kvoten ta emot flyktingar som varit särskilt utsatta, bl.a. sjuka och handikappade flyktingar och där flyktingkommissariaten haft svårt att få fram erbjudanden om vidarebosättning.

FN:s flyktingkommissariat har sju kriterier för vidarebosättning för flyktingar som befinner sig i ett tredjeland:

1. skyddsbehov
2. tortyroffer med vårdbehov
3. utsatta kvinnor
4. familjeåterföreningsfall
5. flyktingbarn och -ungdomar
6. äldre
7. flyktingar utan förutsättningar att integreras lokalt.

Nu satsar Sverige bara på att ta ut flyktingar ur den första kategorin, men borde återgå att tillämpa FN:s flyktingkommissariats samtliga sju kriterier. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Ytterligare försämringar har genomförts beträffande uttagningen av familjemedlemmar till en kvotflykting. Numera kräver man att dessa ska besöka en svensk ambassad för att ansöka om familjeåterförening, även om det inte finns någon svensk ambassad i hemlandet och det är stora praktiska svårigheter och hinder att ta sig till en svensk ambassad. Tidigare har kravet på att en ansökan måste inges till en svensk ambassad eftergivits i sådana situationer. Regeringen bör i kommande regleringsbrev till Migrationsverket uppdraga åt verket att återgå till tidigare praxis vad gäller krav på att ansökan om familjeåterförening måste inges via svensk beskickning. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

En annan mycket allvarlig försämring som helt nyligen genomförts är att det numera enbart tas hänsyn till rena skyddsbehov vid uttagningar på flyktingkvoten. Detta leder i vissa fall till djupt stötande konsekvenser. Det kan exempelvis gälla en dotter i en familj som fyllt 18 år och därför blir lämnad ensam kvar i ett hemland där unga ensamstående kvinnor har en mycket svår och utsatt position. Regeringen bör ta initiativ för att Migrationsverket ska beredas möjlighet att ta nödvändiga mänskliga hänsyn vid uttagning av familjemedlemmar på kvoten även om de fyllt 18 år. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Det orsakar Migrationsverket allvarliga problem att budgetåret utgör strikt gräns för genomförande av kvotuttagningarna. Ofta kan det vara omöjligt att hinna genomföra det fysiska överförandet av kvotflyktingen till Sverige under budgetåret. Då blir konsekvensen att platsen på det årets kvot går förlorad. Migrationsverket skulle föredra treåriga planeringsperioder för utnyttjande av flyktingkvoten så att ej utnyttjade platser kan överföras till nästkommande år. Regeringen bör ta initiativ till att det införs treåriga planeringsperioder för uttagningarna på flyktingkvoten. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Fel! Okänt namn

8.21 Asylvisum

EU-ländernas regeringar har under ett antal år både unilateralt och inom ramen för EU-samarbetet strävat efter att konstruera mekanismer för att utestänga asylsökande från EU-territoriet. Resultatet har blivit att det är i det närmaste omöjligt att ta sig till EU för att söka asyl för den som inte har möjlighet att få fram betydande penningssummor till människosmugglare. Därför har alltfler börjat diskutera möjligheten att beskickningar får utfärda visum till skyddsbehövande antingen när dessa befinner sig i hemlandet eller i tredje-land.

Flera stater, både EU-medlemmar och andra, har redan infört olika varianter av denna möjlighet. Gregor Noll, professor i folkrätt vid Lunds universitet, har tillsammans med Jessica Fagerlund vid Danska centret för mänskliga rättigheter gjort en studie i detta ämne för EU-kommissionen. Den publicerades i april 2002. De menar att de sex EU-länder som redan tillämpade systemet borde utveckla det ytterligare och delge övriga medlemsstater och forskare information om hur det fungerar. De föreslår också att de övriga medlemsstaterna inför liknande system, som dock endast kan och får utgöra ett komplement till det traditionella sättet att söka asyl.

Det finns flera svåra praktiska problem med asylvisum. Några sådana problem är: avsaknad av en svensk ambassad i flyktingens hemland; risker för den asylsökande att besöka ambassaden, som ofta kan stå under bevakning; problem med sekretessen gentemot lokalanställd personal vid ambassaden; rädsla att berätta om sina asylskäl medan man finns kvar i sitt hemland; svårigheter att skaffa medicinsk bevisning om eventuella tortyrskador; frånvaro av möjlighet till advokathjälp m.m.

Vänsterpartiet menar att utfärdande av asylvisum, som komplement till det traditionella sättet att söka asyl, bör ses som en viktig möjlighet att skapa lagliga vägar att söka skydd undan förföljelse. Hur proceduren för dessa viseringar bör utformas för att undanröja de risker och problem som ovan angivits bör ses över. Regeringen bör därför med hänvisning till ovanstående tillsätta en utredning med uppgift att lägga fram ett förslag om en procedur för utfärdande av asylvisum. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

8.22 Amnesti

För att lösa situationen långsiktigt för den grupp som i dag lever varaktigt i Sverige utan papper och som inte kan återvända till sina hemländer krävs att en regularisering, en amnesti, genomförs. Samma möjligheter att bygga sitt fortsatta liv i Sverige ska ges till alla, oavsett om man lyckats få tag på ett arbete eller inte. De papperslösa som lever i Sverige i dag måste få möjligheter att bygga en framtid här utan fruktan för utvisning.

Vänsterpartiet lyckades 2005 tillsammans med Miljöpartiet driva igenom en tidsbegränsad förändring av utlänningslagen som kom att gälla mellan den 15 november 2005 och 31 mars 2006, och som gav nya och ökade möjligheter

till uppehållstillstånd för dem som fått lagakraftvunna avvisningsbeslut. Många av dem hade sedan kortare eller längre tid tillbaka levt gömda då de inte ansett sig kunna återvända till hemlandet. Många barn för mycket illa av att leva gömda. Att så många inte kunnat följa de beslut om avvisning som meddelats har till stor del haft sin grund i att myndigheterna inte respekterat rätten till asyl som den stadgats i utlänningslagen och i de internationella konventioner som Sverige åtagit sig att följa. Genom den tillfälliga lagen fick 17 357 personer bifall på sin ansökan. Av dessa fick 13 144 permanent uppehållstillstånd och 4 213 tidsbegränsat uppehållstillstånd. 11 786 personer fick avslag. De som fick bifall var framför allt barnfamiljer och ensamstående där förhållandena i hemlandet gjort det svårt att genomföra en verkställighet. Av övriga ensamstående fick ca 80 procent avslag. Detta visar att det nya begrepp i utlänningslagen, ”humanitärt angeläget”, som avsetts få en mer vidsträckt betydelse än det begrepp som ersattes, i synnerhet genom att hänsyn till intresset att upprätthålla den reglerade invandringen inte skulle tas i samma utsträckning som tidigare, inte fått den effekt som lagstiftaren åsyftade.

Grundkravet om generell amnesti handlade om att ge upprättelse åt dem som felbehandlats i den tidigare processen. Kravet har därmed fortsatt giltighet. Mot denna bakgrund föreslår Vänsterpartiet att de som fått avslag på sin ansökan enligt den tidsbegränsade lydelsen av 2 kap. 5 b § utlänningslagen ska beviljas uppehållstillstånd, om det inte föreligger särskilda skäl som talar emot detta. Ett sådant särskilt skäl kan vara att personen gjort sig skyldig till allvarlig brottslighet. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag till en lag i enlighet med det ovan anförda. Detta bör riksdagen begära.

Alla som finns i landet utan papper har emellertid inte tidigare sökt asyl. En del har bedömt utsikterna att få uppehållstillstånd som för små, andra har stannat kvar efter ett besök i landet och några har kommit för att arbeta. Myndigheter låtsas generellt som om dessa människor inte finns, men det gör inte att de försvinner. I stället är det dags att som en engångsåtgärd, genom en amnesti, ge dessa personer chansen att bygga en framtid i Sverige. Regeringen bör därför ges i uppdrag att återkomma med förslag som innebär att den som kan göra sannolikt att hon eller han varaktigt befunnit sig i Sverige sedan den 1 januari 2009 (dvs. ett år före ikraftträdandet) och som inte gjort sig skyldig till allvarlig brottslighet ges permanent uppehållstillstånd. Detta bör riksdagen begära.

8.23 Förvar

Att beröva en människa friheten är en ur integritetssynpunkt oerhört ingripande åtgärd som alltid måste vara grundad på preciserade och väl avgränsade förutsättningar och vara den absolut sista utvägen. Frihetsberövandet blir givetvis ännu mer traumatiskt för den som flytt från sitt land för att söka en fristad i ett främmande land. Utifrån dessa utgångspunkter kan inte den nuvarande regleringen i utlänningslagen av förutsättningarna för förvar godtas. De är nämligen mycket vaga och ger stort utrymme för godtycke från tilläm-

Fel! Okänt namn på

pande myndigheter. Det kan heller inte vara acceptabelt att det inte finns någon tidsbegränsning av förvar om det föreligger synnerliga skäl. Tyvärr har Förvarsutredningen, vars slutbetänkande publicerades i februari 2011 (SOU 2011:17 Förvar), inte haft direktiv att utreda en begränsning och precisering av förvarsgrunderna. Regeringen bör därför tillsätta en utredning med uppgift att se över utlänningslagens reglering av förvarsgrunder. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

I Förvarsutredningens slutbetänkande lades också flera förslag fram mot bakgrund av den allvarliga kritik som Europarådets kommitté mot tortyr (CPT) riktat mot att förvarstagna utlännningar inte sällan placeras i häkten eller kriminalvårdsanstalter.

Utredningen föreslog bl.a. att Migrationsverket ska ges ett uppdrag att se till att sjukvårdspersonal ska finnas på förvaren i högre utsträckning än i dag. Regeringen bör ge Migrationsverket ett sådant uppdrag. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Utredningen föreslog också att det i lagtexten införs ett förbud mot att en utlännning placeras i kriminalvård med hänvisning till att han utgör en allvarlig fara för sig själv. Regeringen bör lägga fram förslag om en sådan ändring av utlänningslagen. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

8.24 Förordnande av offentliga biträden i utlänningsärenden

Migrationsöverdomstolen har i ett praxisbildande beslut fastslagit att det saknas rättsligt utrymme att förordna offentligt biträde i ärenden enligt Dublinförordningen. Mot bakgrund av att det finns medlemsstater i EU som inte tillämpar flyktingkonventionen och den även i övrigt starkt divergerande tillämpningen av asylreglerna mellan olika EU-länder, finns inte sällan ett stort behov av rättsligt biträde i s.k. Dublinärenden. Det är därför nödvändigt att regeringen lägger fram förslag om sådan ändring i utlänningslagen att det blir möjligt att förordna offentligt biträde även i ärenden som handläggs enligt Dublinförordningen. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

För närvarande saknas möjligheter att förordna offentligt biträde när ansökan om uppehållstillstånd görs via en svensk ambassad. Detta är otillfredsställande eftersom det i vissa av dessa ärenden föreligger ett starkt behov av rättsligt biträde. Det bör därför införas en ny bestämmelse i utlänningslagen som möjliggör att det vid förekomsten av särskilda skäl blir möjligt att förordna offentligt biträde i ärenden där ansökan om uppehållstillstånd görs via svensk ambassad. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Sedan lång tid är det Migrationsverket som förordnar offentligt biträde i utlänningsärenden. Det har riktats stark kritik mot hur Migrationsverket hanterar den uppgiften, bl.a. från Sveriges advokatsamfund och Advokater utan gränser. Migrationsverket har systematiskt försökt undvika att förordna offentliga biträden som varit kända för att vara kunniga, skickliga och engage-

rade. Den asylsökande har fått ett offentligt biträde som inte tillvaratagit sin klients intressen.

Den nyanlända flyktingen har i realiteten små möjligheter att välja en jurist som är kunnig och engagerad inom detta rättsområde. I de få fall där den asylsökande hunnit få fram ett namnförslag har det i några fall gått så långt att Migrationsverket nekat att förordna advokater som gjort sig kända för att bjuda Migrationsverket hårt motstånd.

Den asylsökande befinner sig i ett sådant underläge att han eller hon tvingas acceptera också undermåliga insatser. Advokater står under Advokat-samfundets disciplinära tillsyn. Någon sådan kontroll finns inte beträffande de juristfirmor som Migrationsverket tycks anlita i ökande grad. Det är mot denna bakgrund oerhört allvarligt att det, i motsats till vad som är fallet i brottmål, i princip är omöjligt att få byta biträde på grund av ombudets oskicklighet eller bristande samarbete. Ändå kan resultatet av en dålig insats från ombudet få minst lika allvarliga konsekvenser i asylärenden som i brottmål.

När Migrationsverket nu även formellt är motpart till den asylsökande i migrationsdomstolarna framstår det ännu tydligare hur orimligt det är att det är Migrationsverket som ska ha rätten att utse sin egen motpart. Det är jämförbart med om åklagaren skulle utse försvararen i brottmål. Regeringen bör därför lägga fram förslag om en återgång till den tidigare ordningen att Rätts-hjälpsmyndigheten, alternativt förvaltningsrätten, bör förordna offentliga biträden i utlänningsärenden. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

8.25 Utbildning av nämndledamöter och offentliga biträden

I utlänningsärenden förekommer många gånger både komplicerade rättsliga frågor och svårbedömda faktiska förhållanden. Det finns ett behov av förstärkta utbildningsinsatser både av Migrationsverkets personal, migrationsdomstolarnas nämndledamöter och offentliga biträden. Regeringen bör ge ett uppdrag till Domstolsverket att lämna förslag på hur utbildning för de kategorier som ovan angivits kan organiseras samt förslag på vem eller vilka som bör vara huvudmän för en sådan utbildning. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

8.26 Inrättande av en professur i migrationsrätt

Det skulle innebära ett viktigt bidrag för att stärka utlänningsrättens ställning att inrätta en professur i migrationsrätt. En sådan professur skulle vara ett viktigt stöd för genomförande av högkvalitativ utbildning inom migrationsrätten, bl.a. genom den satsning på forskning inom området som härigenom skulle främjas. Regeringen bör därför inrätta en professur i migrationsrätt vid

Fel! Okänt namn på

lämpligt universitet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Stockholm den 21 september 2011

Christina Höj Larsen (V)

Ulla Andersson (V)

Rossana Dinamarca (V)

Jacob Johnson (V)

Josefin Brink (V)

Wiwi-Anne Johansson (V)